

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci lei noi cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Academi'a Romana. — Scóle si internate de fete in Romani'a (Urmare si fine). — Iónu Popescu: Psychologi'a empirica. — Nunt'a la Romani, studiu istorico-ethnograficu comparativu. — Procese verbale ale comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luate in siedinti'a dela 2 si 21 Aprilie n. 1888. — Alta colectiune de documente adunate de càtra subscrisulu pentru Academi'a romana (Inchieere). — Scól'a superióra de fetie din Sibiu, colecte. (Continuare din Nr. 7—8 anulu 1887).

Academi'a romana.

Sesiunea generala din anulu 1888.

Raportulu secretariului generalu asupr'a lucrarilor facute in anulu 1887—88.

Domniloru Colegi!

In cursulu anului academicu, pe care-lu incheiamu acum, amu pierdutu pe mai multi membrii ai Academiei si anume, amu pierdutu pe Canoniculu *Timoteiu Cipariu*, unulu dintre membrii fundatori ai institutiunei nóstre, pe membrii onorari romani *Gheorghe Cretieniu* si *Iacobu Muresianu*, pe membrii onorari streini *Charles de Linas* si *Wilhelm de Kotzebue*, si pe fostulu membru corespondentu *Alexandru de Cihac*.

La fondarea Societatii Academice, din care a esitu Academi'a Romana de astadi, si dela inceputulu activitatii ei in anulu 1867, unulu dintre cei mai invetiati, dintre cei mai cunoscuti si dintre cei mai insemnati membrii a fostu Canoniculu *Timoteiu Cipariu*. Renumele lui Cipariu era bine stabilitu cu multu inaintea anului 1867 prin numeroase si insemnate lucrari si publicatiuni.

In cursulu lungi sale vietii, Cipariu a consacratu o neinterupta activitate studiului limbei romanesci. Elu a contribuitu a dá desvoltarei limbei romane o directiune puternica pe bas'a principiiloru fundamentale puse de *Samuilu Clain*, de *Gheorghe Sincai* si de ceilalti ilustru istorici si filologi romani predecesorii lui.

Cipariu a asediatu studiulu limbei romane pe o basa noua, aretându elu mai ántáiu marea insemnatate a faselor, prin cari a trecut, marea insemnatate a monumentelor limbei din trecut.

„Principiele de limba si de scriptura“ publicate la 1847 si 1866, „Elemente de limb'a romana dupa dialecte si monumente vechi“ publicate la 1854, „Crestomati'a sau Analecte literare din càrtile mai vechi“ publicata la 1858, au fostu ántáiele lucrari si de cea mai mare insemnatate pentru studiulu istoricu alu limbei nóstre;

aceste lucrari au fostu titlurile de glorie cari au facutu din Cipariu unulu dintre primii membri si Presiedinti ai Societatii Academice.

Cei dintáiu ani ai Analeloru nóstre, unde depunemu munc'a si activitatea Academiei, suntu plini de propuneri si de discutiuni ale lui Cipariu pentru resolvarea marei chestiuni a directiunei ce era a se dá desvoltarii limbei si a ortografiei cu litere latine.

Academi'a a avutu fericirea a premiá si publicá la 1869 si 1877 cele doue volume de „Gramatic'a limbei romane“ a ilustrului nostru invetiatu. Ele au fostu in-coronate cu premiulu Zappa, care era fundatu pentru cultur'a limbei si mai alesu pentru gramatic'a si dicti-onarulu ei.

Daca activitatea academica a lui Cipariu a fostu mare la inceputurile institutiunei nóstre, de mai multi ani incóce nu amu mai avutu placerea de a vedé in adunarile nóstre generale pe venerabilulu Canonicu. Numeroasele lucrari intreprinse si multimea aniloru ilu reținéu in Blaju, de unde ne respundea la convocarile nóstre anuale cà nu se mai incumete a intreprinde o caletorie asi'a de lunga. Totusi era pentru noi o mare multi-mire sufletésca a'lu scí in viétia.

La 22 Augustu (3 Septembrie) anulu trecut, amu capetatu scirea durerósa cà a incetatu din viétia, in etate de 83 ani. Zelulu luminatu si puterniculu simtiemintu de iubirea némului seu, care a condusu pe Cipariu in indelung'a lui activitate, voru remàné unu mare si nobilu exemplu de imitatu pentru nouele generatiuni.

La 17/29 Septembrie anulu trecut a incetatu din viétia membrulu onoraru alu Academiei *Iacobu Muresianu*, vechiu si zelosu luptatoru pentru cultur'a romaniloru, care intr'unu lungu siru de ani a fostu unu neobositu publicistu romanu.

Unu altu membru onoraru a perdutu Academi'a in persón'a reposatului *Gheorghe Cretieniu*, incetatu din viétia la 6 Augustu. Reposatulu era unulu din cei mai

distinsi poeți ai miscarei literare dintre anii 1850 și 1870. Elu lasa în urmă să unu însemnatu număr de scrieri, cari, se speramu, voru fi publicate în curându.

Dintre membrii onorari streini a reposatu veteranulu archeologu *Charles de Linas* dela Arras din Franci'a, ale cărui studii au fostu îndreptate mai alesu asupra obiectelor de metale pretioase ale industriei medievale precum și asupra anticitatiloru eclesiastice. Bibliotec'a Academiei posedă unu însemnatu număr alu scrieriloru sale, pe cari cu multa iubire le trimitea Institutiei noastre.

Amu mai perdutu pe membrulu onoraru *Wilhelm de Kotzebue*, încetatu din viața la 24 Octombrie la Réval. Kotzebue a fostu unu cunoscutu filo-romanu, care a trecut mai multi ani în Moldov'a. Elu a avutu totudeună simpatii pentru romani și în specialu pentru Moldov'a; a descrisu impresiunile sale în cunoscutele „Schitie din Moldov'a“, é' în romanulu „Lascaru Vioreșcu“ elu a depinsu starea societati moldovene pe la mijloculu acestui secolu, în timpul dintre lumea veche și nou'a generațiune.

La 29 Iulie a încetatu din viața *Alexandru de Cihac*, fostu membru corespondentu alu Academiei pentru Sectiunea Literara. Cihac, printr'o stradalnică și îndelungată munca, a întocmitu cunoscutele două volume de „Dictionnaire d'Étymologie Daco-Romane“, atât'a încercarea unei lucrari etimologice făcută cu scopu de a cuprinde întregu tesaurulu lexicu alu limbei romane.

I. Siedintiele de peste anu.

În cursulu celor 42 siedintie ordinare de preste anu s'au discutat și hotaritu mai multe cestiuni administrative și științifice. În specialu în siedintiele publice s'au făcutu numeroase comunicari, cetiri de memorii, studii și notiție, dintre cari o parte s'a și publicatu în „Anale.“

D-lu *Hasdeu*, în siedinti'a dela 15 Maiu, a făcutu o comunicațiune orală asupra vechiloru sigilii ale orașului București, prezentându că ilustrare mai multe documente din secolii XVI—XVII.

În siedinti'a dela 5 Iunie d-lu *Urechia* a cetitu memoriulu seu despre „Slobozii“, care s'a și publicatu.

D-lu *Odobescu* a vorbitu la 19 Iunie despre tesaurulu gasitu la începutulu secolului la satulu Contiesci din Dorohoiu, și din care toate bucatile conservate se afla în museulu Ermitagiului din St. Petersburgu. Totu d-lu *Odobescu* a cetitu, în siedinti'a dela 11 Decembre, unu memoriu asupra activității literare și asupra publicațiilor de literatură populară alu meritosului, acum raposat, tipografu alu Academiei Petre Ispirescu.

La 26 Iunie d-lu generalu *Falcoianu* a prezentatu o serie de calcule, făcute de d-sa, asupra resaritului și apusului Sorelui în București în anul 1888.

În siedinti'a dela 9 Octombrie d-lu *Em. Bacaloglu* a vorbitu despre o nouă descoperire a lui Eddison privitoare la perfecționarea luminatului electricu.

Siedinti'a publică dela 6 Novembre a fostu ocupată cu lectur'a relațiunei d-lui Dr. *Felix* asupra congresului internaționalu de igiena și demografie, care s'a ținutu la Vien'a în var'a trecută.

În siedintiele dela 20 Novembre și 4 Decembre d-lu *Sion* a făcutu Academiei împartășiri asupra mai multor documente istorice privitoare la romani, cari se afla în arhivele dela Chisineu.

În siedinti'a publică dela 11 Decembre d-lu *Papadopolu Calimachiu* a făcutu o comunicație despre „Deceptate“, nume pe care cronicarii 'lu dau locului unde Ștefanu cel mare a fostu proclamatu domnu alu Moldovei.

La 9 Octombrie d-lu *Urechia* a comunicatu mai multe informațiuni și notiție despre viața și activitatea literară a lui Vartolomeiu Manzarénu, arhimandritu și carturariu moldovenu din secolulu alu XVIII-lea.

În siedinti'a publică dela 5 Februarie d-lu *Urechia* a comunicatu unu memoriu despre Paharnicul Caraimanu din timpul lui Ieremi'a Movila și despre legea organică a Chinoviiloru Moldovene decretată de Mironu Moghila Barnovșchi Voievodu prin chisovulu dela 20 Septembrie 1626.

Pentru serbarea zilei de 10 Maiu, în siedinti'a dela 8 ale aceleiasi luni, subscrisulu a cetitu memoriulu, care ve este cunoscutu și care avea de scopu să arete însemnătatea acestei zile pentru istoria modernă a Romaniloru.

Membrulu corespondentu alu Academiei, d-lu *Gr. G. Tocilescu* a făcutu o relațiune despre castrulu romanu dela Ceatalu-Ormanu din Dobrogea și despre inscripțiunile gasite acolo; é' în siedinti'a dela 13 Novembre d-sa a descrisu ruinele unui însemnatu stabilimentu termal romanu și a unui castru stativ descoperite la Bivolari, în susu de manastirea Cozia.

În cea din urmă siedintia publică, dela 4 a lunei curgetore, d-lu *Hasdeu* a cetitu unu studiu de mare însemnătate, asupra numelui și originei orașului Argeșiu, și asupra zidirei minunatei biserici din acelu orașiu.

II. Publicațiunile Academiei.

1. Din *Analele Academiei* s'au publicatu următoarele volume:

Tomulu IX, cuprinde partea administrativă și desbaterele anului 1886/7.

Sectiunea a II-a a Tomului VIII cuprinde următoarele memorii:

Amintiri despre Grigorie Alexandrescu. Scrisore către V. Alexandri, de *Ioanu Ghic'a*.

Apulum, Alb'a-Iulia, Belgradu în Transilvan'a. Studiu de *G. Baritiu*.

Schitie din viața Mitropolitului Ungro-Vlahiei Filaret II-lea 1792 și ale altor persoane bisericesti cu cari elu a fostu în relațiune aprópe, de *Episcopulu Melchisedecu*.

Notitia istorică despre orașulu Botosiani, de *A. Papadopolu-Calimachiu*.

Raportu asupra catorv'a manastiri, schituri și biserici din țiera, prezentate Ministeriului cultelor și alu instruciunei publice de *Gr. G. Tocilescu*.

Dare de séma despre colecțiunea de documente istorice romane aflate la Wiesbaden. — Cuventare pentru aniversarea zilei de diece Maiu, ținută de *Dimitrie A. Sturdz'a*.

I. Scrisóre autografa dela Michaiu Vitézulu. — II. Stégulu lui Sierbanu Voda Cantacuzino. — III. Nóue desco-periri numismatice romanesci. — Cuventare pentru aniver-sarea dilei de diece Maiu ținuta *D. A. Sturdz'a*.

Secțiunea a II-a a Tomului IX cuprinde, dupa de-cisiunea dela 28 Martie 1887, memoriile Secțiuniloru tiparite in volume separate. Astu-felu s'au terminatu si inchisu *Memoriile secțiunei istorice*, formându unu volumu compusu din urmatórele memorii:

Diece Maiu. Memoriu prezentatu Academiei, de *D. A. Sturdz'a*.

Biseric'a din Parhauti in Bucovin'a, de *S. Fl. Marianu*. Sém'a visteriei Moldovei din 1818, de *V. A. Urechia*.

O statistica a tierei Romanesci din 1820. Comunicare de *V. A. Urechia*.

Inscriptiuni dupa manuscrise. Comunicari si note de *V. A. Urechia*.

Generalulu Kisseleff in Moldov'a si tiér'a Romanésca, 1829—1834, dupa documente rusesci de *A. Papadopolu-Chalimachu*.

Notitie despre Slobozii, de *V. A. Urechia*

Volumulu cu *Memoriile Secțiunei sciintifice* cu-prinde urmatórele:

Despre Originea si modulu de zacere alu Petrolului in generalu si particularu in Carpati. — Discursu de receptiune de *Gr. Cobălcescu*, — cu respunsu de *Dr. D. Brandza*.

A trei'a sesiune a congresului Geologicu internationalu ținutu la Berlinu in 1885, Relatiune de *Gr. Stefanescu*.

Aperatoriulu de trasnetu (Paratonnerre) de *Em. Bacaloglo*.

Alu VI-lea congresu internationalu de Igiene si demo-grafie si expositiunea de igiena si demografie din Vien'a (Septembre-Octobre 1887) Relatiune de *Dr. I. Felix*.

2. Din *Operele complete ale lui Miron Costinu*, cari se publica de către colegulu nostru d-lu *V. A. Urechia*, a aparutu tomulu II, in care se cuprindu scri-erile mai mici ale celebrului cronicaru Moldovénu, dintre cari mai multe au fostu pàna acumu inedite.

Volumulu acest'a este amplificatu cu unu mare nu-meru de facsimile de pe documente, peceti, inscriptiuni si altele.

Ministeriulu instructiunei publice a luat u asupr'a sa tóte cheltuelile necesitate de acésta publicatiune, in care s'au strinsu tóte productiunile literare ale marelui logofetu si cronicaru alu Moldovei din secolulu alu XVII-lea.

3. *Istori'a lui Herodotu*, in traducerea premiata a d-lui *D. I. Ghic'a*, a continuatu a se tipari si in cur-sulu anului trecut; ea a ajunsu pàna la pagin'a 128 si pàna la capitolulu 74 alu cãrtiei àntàiu a lui Herodotu.

4. In sesiunea trecuta ati decisu tiparirea colec-tiunei de basme si cãntece populare in dialectulu macedo-romanu, culese si traduse in limbile romana si francesa de către reposatulu nostru colegu, doctorulu *Obedenaru*. Acésta colectiune s'a tiparitu intréga sub ingrigirea de aprópe a bibliotecarului Academiei, d-lu *I. Bianu*, si for-média unu volumu in 8° de 336. pagine. Unu glosariu completu pentru textele cuprinse in acestu volumu se va adaogi la sfàrsitului lui. Deosebite cause au impedicatu

inse cá acésta lucrare sè se faca in cursulu anului si de aceea publicarea volumului nu s'a terminatu inca.

Lucrarea se va face in anulu viitoru.

5. *Flor'a Dobrogei* de d-lu colegu *Dr. D. Brândza*, lucrare cãrei'a i s'a acordatu premiulu Lazaru in sesiunea trecuta, nu a fostu pusa sub tiparu. Autorulu a vóitu se supuna mai àntàiu acésta importanta lucrare sciinti-fica unei revisiuni, dupa care va incepe tiparirea ei:

6. La 1881 s'a publicatu de către dlu colegu *B. P. Hasdeu* àntàiuulu tomu alu *Psaltirei slavo-romane a diaconului, Coresi* tiparita la 1577. Acumu d-lu Hasdeu a inceputu tiparirea tomului alu doilea alu acestei pu-blicatiuni. Ea va cuprinde *Analecte despre miscarea literara extra-coresiana la romani intre 1570—1580, despre activitatea carturarésca a diaconului Coresi și despre Psaltirea cea romanésca dela 1577*.

Acestu volamu va continuá a se tipari si se va terminá in cursulu anului.

7. Tiparirea *Marelui Etimologicu alu Romanier* a continuatu fàra incetare si in cursulu anului trecut. Fasciór'a I-a din tomulu II, cuprindièndu cuvintele „*Amus-Apuc*,” a fostu publicata in lun'a Octobre; fasciór'a II-a, in care se apropie finirea literei *A*, este de asemenea terminata si se va publicá chiar in cursulu actualei se-siuni. Colegulu nostru d-lu *B. P. Hasdeu*, autorulu acestei lucrari monumentale, a cetitu in siedintiele dela 5 Iunie si 4 Decembre cãte-v'a articole din lucrarea sa. D-sa se va conformá si acum vechiului si bunului seu obicei, de a ve presentá insusi o relatiune despre mersulu marei sale lucrari.

8. Nu s'a inceputu inca tiparirea scrierei *Tieranulu Romanu* de d-lu *Gr. G. Tocilescu*, cãrei'a i s'a acordatu la 24 Martie 1882, premiulu Nasturelu Herescu de 5,000 lei. Manuscrisulu acestei lucrari se afla depusu la Academie, dupa ce a fostu supusu unei revisiuni generale.

Tiparirea acestei scrieri se va face in curèndu in Analele Academiei.

9. De asemenea se afla pregatita publicarea *Catalogului descriptivu alu monumentelor sculpturale si epigrafice din Museu Nationalu de Antichitati*.

III. Publicatiunile Hurmuzaki si cercetari istorice.

In anii trecuti publicatiunile documentelor istorice adunate de nemuritorulu *Eudoxiu de Hurmuzaki*, si inmultite cu produsulu cercetariloru Academiei, a inaintatu cu mare repediciune.

In acestu anu s'au tiparitu urmatórele volume:

1. S'a terminatu partea 2-a a volumului III, in care s'au publicatu 563 documente din anii 1576—1600. Cea mai mare parte din aceste documente, privitóre la faptele lui Michaiu Voda Vitézulu si la epoc'a domniei lui, provinu din arhivele Venetiei prin statornic'a buna-vointia a directorului lor d-lu *Cecchetti*. Altele au fostu adunate din bibliotecele si arhivele Romei prin ingrijirea zelosului si regretatului *Dr. Obedenaru*, precum si din bibliotece si arhive polone, strínse unele de către re-

IV. Cercetari si explorari sciintifice.

1. In sesiunea trecuta a'ti numitu o comisiune compusa din d-nii colegi Urechia, Papadopol-Calimachu, Cobalcescu si Stefanescu; acestei comisiuni i-ati datu insarcinarea de a explora statiunea archeologica dela Cucuteni.

In siedinti'a dela 12 Iunie d-lu Gr. Stefanescu, in urm'a unei cercetari la fati'a locului, facuta impreuna cu d-lu Cobalcescu, a prezentatu Academiei o relatiune asupr'a acestei statiuni, precum si mai multe bucati de ceramica aflate acolo. Comisiunea ve va presentá D-Vóstre o relatiune completa asupr'a exploratiunei sale.

2. Venerabilulu nostru colegu d-lu G. Baritiu a continuatu si in anulu trecutu cercetarile sale istorice in bibliotecele si arhivele Transilvaniei, spre care scopu i s'a pusu la dispositiune sum'a de lei 2,500 prevediuta in budgetu.

D-sa a trimisu o importanta colectiune de documente si alte manuscrise istorice, parte in copii, parte in originalu, cari tóte au fostu prezentate Academiei in siedinti'a dela 18 Decembre.

3. Asupr'a sumei de 2,500 lei data d-lui colegu Odobescu in budgetu pentru culegerea de documente istorice din Franci'a s'a vorbitu mai susu.

4. In siedinti'a dela 29 Maiu, presedintele nostru d-lu Kogalnicénu, dupa indicatiunea d-lui Papadopolu-Calimachu, a aretatu cà in arhivele dela Odess'a se afla o colectiune de peste 2,000 dosare de acte privitoare la administratiunea rusésca din tierile romane in timpul ocupatiuniloru din anii 1806—1812. Important'i'a acestei colectiuni este fórté mare, dupa cum se póte vedé din inventariulu loru publicatu in Analele Societatiei istorice si archeologice din Odess'a (tom. XI pag. 269—310). D-lu Kogalnicénu a propusu si Academi'a a aprobatu cá sè se dea insarcinare bibliotecarului Academiei, d-lui I. Bianu se mérga la Odess'a, se cerceteze acésta colectiune, si sè ingrijésca a se procurá copii dupa tóte actele cuprinse intr'insa puindu-i-se spre acestu scopu la dispositiune sum'a trebuitóre din banii fondului Hagi-Vasile. Incassarea acestui fondu insa intárdiindu, si intrebuintiarea lui nefiindu inca regulamentata, Delegatiunea a crediutu cà este mai bine a se amáná deocamdata indeplinirea acestei decisiuni.

5. Descoperirile si explorarile archeologice facute in tíera au preocupatu Academi'a in mai multe siedintie. D-lu Kogalnicénu, in siedinti'a dela 19 Iunie, a datu informatiuni despre multele descoperiri archeologice cari se facu in Dobrogea si despre bogatele colectiuni de anticitati cari s'au strinsu in acésta provincie.

De asemenea d-lu colegu N. Ionescu a adusu la cunoscenti'a Academiei o descoperire archeologica facuta la Cárn'a in judetiulu Dolju pe malulu Dunarei si a atrasu atentiunea asupr'a stricaciuniloru si risipei de cari suntu amenintiate anticitatile cari se descoperu prin diferitele puncte ale tieriei.

D-lu V. A. Urechia a atrasu si D-sa atentiunea asupr'a lipsei de ingrijire cu care se tractéza petrile

posatulu nostru colegu Papin Ilarianu si procurate altele in urm'a cercetariloru facute de càtra bibliotecarulu nostru d-lu I. Bianu in caletori'a intreprinsa spre acestu scopu. La sfársitulu volumului s'a reprodustu textulu a 40 de brosiuri, tiparite la Rom'a, Veron'a si Ferrar'a in anii 1594—1601, cari tóte suntu relatiuni despre resbóiele facute in contr'a Turciloru in acei ani de càtra Michaiu Vitézulu, Sigismund Batori principele Transilvaniei si de Imperatulu Austriei, brosiuri cari au fost daruite in anulu trecutu de mine Bibliotecei Academiei. La acestu volumu se tiparesce acum'a indicele alfabeticu, si in curéndu va fi publicatu. Indata dupa terminarea lui, se va incepe tiparirea volumului II, care va cuprinde documentele privitóre la anii 1451—1575.

2. S'a publicatu ántái'a jumetate a volumului alu III-lea din suplementulu la colectiunea Hurmuzaki. In acestu volumu (de 395 pagine) s'au tiparitu tóte documentele, in numeru de 56, procurate prin ingrigirea d-lui Odobescu din arhivele Ministeriului afaceriloru streine din Parisu. Tóte aceste documente, intre cari se afla si pretiósele memorii ale generalului Langeron, privescu evenimentele petrecute in vechile principate dela 1709 pàna la 1812.

Asteptamu dela d-lu colegu Odobescu manuscrisulu necesaru pentru a completá a dou'a jumetate a acestui volumu. Spesele necesare pentru adunarea loru s'a remisu d-lui Odobescu la finele sesiunei trecute.

3. Lucrarea adunarei din diferite publicatiuni ale documentelor istorice anterióre anului 1575, cu care comisiunea publicatiuniloru Hurmuzaki a insarcinatu pe membrulu corespondentu alu Academiei d-lu N. Densusianu, a continuatu fàra intrerupere si in cursulu anului incetatu. D-lu Densusianu a fostu insarcinatu de Ministeriulu Instructiunei publice cu o misiune de cercetari istorice la Rom'a. D-sa lucréza cu mare succesu mai cu séma in arhivele si bibliotecele Vaticanului. Colectiunea de documente va càstiga multe si pretióse adaosuri din rezultatele acestei caletorii.

4. Cercetarea si decopiarea documenteloru privitóre la istori'a nóstra se urméza in arhivele Venetiei sub ingrijirea d-lui Cecchetti, care si pàna acum ne-a procuratu, cu cheltueli de totu neinsemnate, unu bogatu si pretiosu tesauru pentru istori'a nóstra.

5. Din arhivele familiare ale printiului A. Radziwill, asiezate in castelulu dela Nieswicz, s'au copiatu la 300 documente dupa indicatiunile d-lui Bianu, in urm'a cercetariloru ce a fostu insarcinatu de Academie se faca in acelu archivu.

6. In urm'a indicatiuniloru date de d-lu N. Densusianu, delegatiunea a rugatu pe d-lu profesoru G. Gelgich dela Ragus'a de a cerceté si decopiá pentru Academie tóte documentele de interesu pentru istori'a romanésca, cari se voru aflá in arhivele Ragusane. Lucrarea este acum inceputa si speramu cà in anulu viitoru se voru primí copiile acestoru pretióse documente, gat'a de a fi tiparite.

cu inscriptiuni de pe la biserici cându acestea se restauréza.

Intr'o caletorie ce amu facutu in Dobrogea cu d-lu Tocilescu, am avutu fericirea de a descoperi mai multe monumente, dintre cari unele de mare insemnatate pentru timpul dominatiunei romane.

V. Legate si fonduri.

Avemu din ce in ce mai multe dovedi, cà activitatea desvoltata de Academie si regulat'a ei administrare atragu asupr'a-i interesulu barbatiloru patrioti si doritori de inaintarea culturai nationale.

1. O dovada noua despre acést'a avemu in testamentulu reposatului I. Fetu, frate alu regretatului nostru colegu si generosu donatoru alu Academiei Dr. A. Fetu.

Ioanu Fetu, avocatulu si proprietariu, cetatiénu trairu in afara de luptele dilei, dar observându de aprópe mersulu moralu, sciintificu, literaru si politicu alu patriei, a incetatu din viétia la 27 Ianuarie a. c., lasându Academiéi prin testamentu aprópe intrég'a sa avere: In siedinti'a dela 11 Martie, conformu art. 85 din Regulamentu, Delegatiunea, in unire cu unanimitatea membriloru presenti a decisu primirea acestui legatu sub rezerv'a aprobarei ce este a se dá in sesiunea generala, conformu art. 7 aliniatulu *n.* din Statute.

2. Executorii testamentari ai reposatului Dimitrie Hagi Vasile, au relatatu Academiei cà, lichidându-se averea remasa dupa reposatulu, s'a constatatulu unu deficitulu de 195,821 lei, la care legatarii cu imobile nu au voitulu a participá.

De aci s'a nascutu unu procesu care amenintiá se dureze mai multi ani. Spre a evitá acést'a, legatarii cu imobile s'au inoitulu a completá din pãrtile loru deficitulu pâna la 83.36% in locu de 62%, cum ar' fi resultatulu daca prosesulu s'ar fi sfãrsitu in favorulu loru. Dupa acést'a propunere Academi'a avea se suferé o reducere a legatului seu de 16.64%. Cestiunea s'a discutatu in siedintiele dela 1 si 8 Maiu si propunerea s'a primitulu cu unanimitate.

In urm'a acestei decisiuni delegatiunea a primitulu valórea legatului Hagi Vasile in suma de 16,672 lei. Sum'a primita s'a capitalisatu cumparându-se efecte publice, si remâne acumulu cá Academi'a se reguleteze intrebuintiarea acestui fondu.

3. Actiunea intentata la instantiele judecatoresti pentru anularea testamentului reposatului Dr. Obedenariu, a fostu càstigata la 13 Maiu anulu trecutulu inaintea curtii de Apelu Secti'a a II, multiamita aperiarii zelóse a colegului nostru d-lu T. Maiorescu. Acum afacerea se afla pendinte inaintea inaltei Curtii de Casatie si Iustitie; ea urmãresce scopulu de a scóte de sub dispositiunile testamentului numai mosi'a, recunoscându-se, cu ocasiunea pledarii procesului inaintea Curtii de Apelu, de càtra partea adversa validitatea dispositiuniloru testamentului intru càtu privesce averea mobila.

4. In siedinti'a dela 30 Martie din sesiunea generala trecuta a'ti recomandatulu delegatiunei cestiunea asigurarei drepturiloru Academiei pe imobilele apartinându

legatelorulu Zapp'a si Nasturelu-Herescu. Conformu acestei insarcinari s'au luatulu inscriptiuni ipotecare asupr'a mosiei Brostenii-Noi pentru asigurarea legatului Zapp'a de 1,000 galbini pe anu si asupr'a mosilorulu Nasturelu si Lamotescii pentru asigurarea legaturilorulu Nasturelu-Herescu.

VI. Colectiunile.

Imbogatirea colectiunilorulu Academiei a continuatu cà si in anii din urma, asi'a încãtu pe lângã Bibliotec'a càrtilorulu tiparite, sectiunea manuscriptelorulu si a documentelorulu istorice sunt astadi tesaure nepretiuite pentru studiulu istoriei nationale si a vechiei literaturii romanesce.

Comisiunea Bibliotecii va presentá relatiune mai amenuntita asupra cresterii Bibliotecii si a lucrarilorulu facute de personalulu cancelariei pentru tinerea ei in buna ordine. Comunicu aci urmatórele informatiuni mai insemnate privitóre la neincetat'a ingrijire pe care a avut'o Delegatiunea pentru colectiunile atãtu de pretióse ale Academiei.

1. Ministeriulu Instructiunei publice, vediendu cà bibliotec'a reposatului monachu Nifonu Balasiescu la manastirea Caldarusiani erá expusa stricaciunei, a oferit'o Academiei, care la 17 Aprilie a hotaritu primirea ei. Acéstã biblioteca a fostu ridicata in ladi, si asiediata in depositulu bibliotecii nóstre, faptulu comunicatulu Academiei in siedinti'a din 26 Iunie. Strimtorarea localului nu a permisulu cá càrtile acestea sè se incorporeze pâna acum in Biblioteca, si sè se introduca in catalóge.

2. S'au primitulu in decursulu anului multe si pretióse càrti si manuscripte in daru. Voiu amintí mai atâtãiu o serie pretiósa, pe care Academi'a o datoresce generositatii Eforiei Spitalelorulu Civile din Bucuresci.

Ministeriulu instructiunei publice in mai multe renduri a trimesu Academiei bogate si pretióse colectiuni de càrti vechi romanesce, sau tiparite in tíera in seculii trecuti, precum si numeróse volume manuscrise.

3. Relatiunile de schimbulu publicatiunilorulu au continuatu a imbogati Bibliotec'a. In acestulu anu s'au stabilitulu aceleasi relatiuni cu urmatórele institutiuni sciintifice:

Comisiunea istorica municipala a Brasiovului.

Societatea naturalistilorulu dela universitatea din Kiev.

Institutulu istoricu italianu dela Rom'a.

4. Colectiunea documentelorulu istorice din tíera a luatulu unu avèntulu fórtulu imbucuratorulu in ultimii ani si ea merge crescèndulu repede.

Delegatiunea, dorindu a stringe in acéstã colectiune càtu se póte mai multe documente de prin tíera, a respànditulu o publicatiune cu Nr. 3928 prin care face apelu la toti acei'a cari posedu documente vechi, invitându-i ale daruí Academiei. De pe documentele daruite se dau, cându se exprima dorinti'a, copii si traduceri dela cancelari'a nóstra. Resultatele acestei publicatiuni au fostu fórtulu imbucuratóre, càci s'au primitulu in urm'a ei unu insemnatulu numerulu de documente din diferite pãrti ale tíerei. Daruitorilorulu s'au exprimatulu multumiri atãtu prin adrese directe càtu si prin publicatiuni in „*Monitorulu*”

Officialu. Cele mai insemnate daruri de documente s'au primitu dela d-nii Stefanu Rosetti, R. Rosetti, C. Rovinaru dela Tirgu-Jiului, Emanoilu Donici, Al. Vernescu-Buzeu, Constantinu Coltiescu din Carbunesci in Gorju, Fratii Siarag'a, librari in Iasi.

Cu autorizarea ministeriului justitiei s'a adusu o bogata colectiune de documente dela tribunalulu de Iasi, documente remase de multi ani in podurile palatului administrativu, unde s'au aflu cu ocaziunea incendiului din anii trecuti; de asemenea ministeriulu instructiunii publice a trimisu o colectiune de 160 documente de ale manastirei Snagovulu remase cá netrebnice la manastirea Cernic'a.

VII. Concursurile.

Pentru sesiunea pe care o deschidemu astadi suntu puse la concursu urmatórele premii:

1. Premiulu Nasturelu-Herescu de 4,000 lei, care este de a se dá unei cárti scrise in limb'a romana cu continutu de ori-ce natura, pe care o veti judecá mai meritorie printre cele publicate in cursulu anului 1887;

2. Premiulu Statului Lazaru de 5,000 lei destinatu unei cárti care se va judecá mai meritorie intre cele mai publicate in anii 1886 si 1887, avendu cuprinsu sciintificu, sau cele mai importante inventiuni sciintifice facute in acesti doi ani.

La aceste premii s'au prezentatu urmatórele publicatiuni si inventiuni:

1. Crainicenu (Majoru Gr.), Cursu de fortificatiune. Partea III, IV, V. Bucuresci 1885—87 3 vol. 8°.

2. Codrescu (Th.), Uricarulu cuprindietoru de diverse acte care potu servi la istori'a romaniloru. Vol. VII, VIII, si IX. Iasi 1886—87 3 vol. 8°.

3. Meitani (G. G.), Studie asupr'a Constitutiunei romaniloru s'au explicarea pactului nostru fundamentalu din 1 Iulie 1866. Fasc. XII. Bucuresci 1887.

4. Bacaloglu (E.), Elemente de fisica. Ed. II-a cu indreptari si adause. Bucuresci 1 vol. 8°.

5. Max (Emile), Art'a obstreticala. Cursu teoreticu si practiculu pentru medici si studenti. Partea I. Iasi 1886 1 vol. 8°.

6. Polimetru-Costiescu. Inventiunea d-lui Col. A. Costiescu. — S'au prezentatu 12 exemplare din brosiur'a care descrie instrumentulu si modulu lui de intrebuintiare. Iasi 1887. — 1 br. 8°.

7. Telemetru-Costiescu. Inventiunea d-lui Col. A. Costiescu. — S'au prezentatu 12 exemplare din brosiur'a care descrie instrumentulu si modulu lui de intrebuintiare. Iasi 1887, 1 br. 8°.

8. Popescu (I.), Psihologi'a empirica sau sciinti'a despre sufletu intre marginile observatiunei. Ed. II. Sibiuu 1887. 8°.

9. Elian (I.), Cercetari clinice si experimentale asupr'a bryoniei albe (Brei) cá medicamentu antiemoragicu. Bucuresci 1886. 1 br. 8°.

10. Vlahutia (Al.), Poesii. — Bucuresci 1887. 8°.

3. Premiulu statului Heliade Radulescu de 5,000 lei a fostu pusu la concursu pentru cea mai buna lucrare despre: *Nun'a la romani, studiu istorico-etnograficu comparativu.* La acestu concursu s'au prezentatu doue

manuscise, unulu cu moto: „*Insuratulu de tineru si máncaarea de diminétia,*“ celalaltu cu moto: „*Nam cum sit hoc natura commune animantium, ut habeant libidinem procreandi, prima societas in ipso conjugio est, proxima in liberis, deinde una domus, communia omnia. Id autem est principium urbis et quasi seminarium reipublicae.* Cicero, de off. I, 17, 54.

Publicatiunile si manuscisele prezentate in termenulu regulamentaru la aceste premii au fostu trimise fara intárdiere comisiuniloru alese din sesiunea trecuta pentru studiarea loru.

Secretarulu generalu:
D. Sturdza.

Scóle si internate de fete in Romani'a.

(Incheiere).

Institutele pe care le avea capital'a Bucuresci in 1885 pentru crescerea fetitiloru in numeru de câteva mié esite din poporatiunea sa de vreo 230 mié suflete sunt acestea:

Scól'a centrala de fete.

Strad'a Pensionatu Nr. 4.

D-na S. Baicoianu, directóra	in localulu scólei
D. Stefanu Nestorescu, profes. de desemnu str. Plevnei 22	
D-ra Alexandrin'a Filionescu, profesóra de pedagogie	„ Victoriei 87
D. I. Manliu, profesoru	„ Mosiloru 120
D. Mihaescu, „	„ P.-Unite 19 bis
D-ra Eleneora Natulénu, profesóra de limb'a franceza	„ Scaunelor 47
D. G. Eustatiu, profesoru de matematica „	„ Salciiloru 15
D-ra Ch. Christeanu, profesóra	„ Spatarului 11
„ Sofi'a Condeescu, „	in localulu scólei
„ Cleli'a Bruzzesi, „	str. Poštea-Veche 7
D. C. Barcanescu, profesoru	„ Sierb.-Voda 118
Protoiereu I. Constantinescu economu, profesoru	„ Olimpului 15
D. Argesianu, profesoru de igiena	„ Sierban-Voda 31

Asilulu Elen'a Dómna.

D-ra Elen'a Alessiu, directóra	Asil (A esitu).
„ Vasilina Alexandrescu, sub-directóra si profesóra de geografie	„
D. Dr. B. Constantinescu, directoru de studii	bis. Sf. Ecaterina
Pr. Gg. Georgescu preotu si profesoru de religie	Asil
D. I. Mateescu, profesoru de istorie	str. Rahovei 33
„ Pana Constantinescu, profesoru de sciintiele fisico-naturale	Gimnas. Cantemir
„ Dr. G. Gachassim, profesoru de limba si literatur'a franceza	Asil
„ M. Cohen, profesoru de musica vocala, clasa superióra	str. Sierb.-Voda 45
„ Dr. R. Antonescu, profesoru de igiena „	„ Victoriei
„ Sav'a Hintia, profesoru de desemnu .	Asil
„ B. Stefanescu, profesoru de caligrafie str. Rêscrucile 7	

D-na R. Roth, institutóre metoda fröbe- liana si jocurile gimnastice	„ Calvina	1
D. P. Dulfu, profesor de limb'a romana	„ Griviti'a	
D-ra M. Doyle, profesóra de limb'a germana	Asil	
„ Al. Brandstetter, directórea lucrului de mâna	„	
D. N. Popescu, profes. de limba româna	str. Sierb.-Voda 232	
„ G. Moescu, comptabilu	„ Lucaci	
„ N. Banulescu, profes. de musica vocala, clasele primare	„ Putiu apa rece 49	
D-ra A. C. Calotescu, profesóra de sciin- tiele naturale, clasa divisionara . . .	Asil	
„ V. Vladescu, profesóre de matema- tica, clas'a divisionara	„	
„ P. Sargacénu, profesóra de istorie si geografie, clas'a superióra	„	
„ Maria Diaconescu, instit. clas'a IV. pr.	„	
„ Zoe Demetrescu „ „ III. „ „	„	
„ Paulin'a Curelescu, „ „ II. „ „	„	
„ Maria Rozescu, „ „ I. „ „	„	
„ As. Tintulescu, instit. scól'a fröbeliana	„	
D. I. Popp, profesor de xilografie . . .	str. Carolu I.	

Externatulul secundaru de fete.
Strad'a Italiana Nr. 16

Scól'a Profesionala de fete.

D-na Paulin'a Zaharescu, directora si pro- fesóra	str. Coltiei	30
D. Ioanu Zacharescu, profesor	„ „	30
D-na Paulin'a Ghionis, profesóra	„ Franklin	3
D. Sav'a Hintia, profesor	„ la Azil	
D-ra Charlota Adelsberger, maestra croi- torésa	„ Mosiloru	39
„ Ana Kade, maestra florista	„ Isvorulu	28
„ Elen'a Radivoiu maestra rufaria . . .	„ Victoriei	12
„ Ecaterin'a Ciurculescu, maiestra mo- dista	„ Mosiloru	148
„ D. Stefanescu, ajut. maiestrei croi- toresc	„ Mosiloru	215

Directórele scóleloru publice de fete.

Scól'a de Rosiu Nr. 1 dir. d-na Constantiniu	str. Pensionatului	25
„ „ „ „ 2 „ „ El Mavromati	„ Radu-Voda	27
„ „ Galben „ 1 „ „ Euf. Elefterescu	„ Cornaria	4
„ „ „ „ 2 „ „ M. Stefanescu	„ Romana	58
„ „ „ „ 3 „ „ Fel. Petrescu	„ Clementei loc. n.	
Sucursala „ „ 4 „ „ Maria Drocú	„ Basarab	164
„ „ „ „ 5 „ „ E. Cămpinenu	„ Mosiloru	203
Scóla de Albast. „ 1 „ „ E. Anastasescu	„ 11 Iunie	40
„ „ „ „ 2 „ „ Em. Mihalescu	„ Sierb.-Voda I. n.	
„ „ „ „ 3 „ „ Elis'a Ionescu	„ Aurorci	47
Scóla de Verde „ 1 „ „ Maria Parteni	„ Izvorulu	14
„ „ „ „ 2 „ „ Mari'a Sarosiu	„ Casarmei	61
„ „ „ „ 3 „ „ Tani Giuvara	„ Grivitiei	68
„ „ „ „ 4 „ „ Mar. Poenariu	str. Stir.-Voda loc. n.	
„ „ „ „ 5 „ „ Vict. Paltinenu	„ Rahovei	146
Scóla de Negru „ 1 „ „ P. Crainicu	„ Lucaci loc. nou	
„ „ „ „ 2 „ „ El. Christescu	„ Traianu	57
„ „ „ „ 3 „ „ Mar. Ionescu	„ Vântului	7
Sucursala „ „ 4 „ „ L. D. Ghentiu.	„ Taurului	10

Pensionate private de fete.

Educat. Romana str. Mosiloru	118	dir. d-na Manliu
Beaumont „ Polona	16	„ „ M. Beaumot
Bolintinenu „ sioséua Jianu		„ d-ra Bolintinenu
Blaremburg „ Sf. Voivodi	29	„ „ Blaremburg
Andronicu „ Fontanei	10	„ „ M. Andronicu
Nicolescu „ Negustori	4	„ „ Efr. Nicolescu
Verghi „ Primaveraei	26	„ d-na Miller Verghi
Gakstädter „ Luterana	12	„ „ Gakstädter
Bork „ Mosiloru	136	„ „ Bork.

Scóle private de fete.

Calvina str. Calvina	1	dir. d-na Bartalus
Misionara Angla „ Olteni	37	„ „ Preotulu
Stirbei-Dómna „ Rahovei	64	„ „ d. Limburg
Elisavet'a-Dómna „ Dionisie	92	„ „ Z. Cucuruzescu
Comun. Isr. spaniola „ Negru-Voda	3	„ „ Mayo
„ Arména bis. Arména		d. M. Ivantoglu
Ebraica „ Spaniola	19	„ „ Siapir'a
Germana str. Rachovei	16	„ „ Ana Stahl
Francesa bis. Apolodor	2	„ „ Slama
„ str. Stelea	16	„ „ Cath. Lysac.
„ „ Calarasi	19	„ „ V. Choisi
„ „ Stelea	17	„ „ Borislavska
„ „ Bradu	3 bis.	„ E. Cordonenu
Mixta Sios. Bona-Parte	8	d-ra Em. Georgescu

Scól'a secundara de fete cu pensionatulu.

Strad'a Diaconiseloru Nr. 7.

Diacon. Margar. von Kamptz, superióra ord. cl. I. in pens.	
„ Magdalin'a Hintze, „ „ II. „ „	
„ Clar'a Iurtz, „ „ III. „ „	
„ Elis'a Meseck, {	ajutóre in pensionatu . . . „ „
„ Mari'a Müller, }	

Scól'a primara de fete.

Str. Diaconiseloru Nr. 5.

Diacona Paulin'a Schmidt, superióra .	str. Diaconiseloru	5
„ Ottilia Tröller, ordinara cl. I.	„ „	„
„ Henrietta Bondzio „ „ II.	„ „	„
Diacona Bertha Reymanu, ordinara III.	str. Diaconiseloru	5
„ Alma Raabe, „ „ VI.	„ „	„
„ Anna Dunckel, „ „ V.	„ „	„

Scól'a filiala (mixta).

Str. Culmei Nr. 7.

D. Petru Müller, ordinar alu clasei de baieti	str. Culmei	7
Diac. Maria Birth, „ a „ „ fete	„ Diaconiseloru	5

Profesori si profesóre speciale.

D. Ioanu Cionc'a, profesor de limba romana	Pasagiulu romanu	
„ Vasilie Gr. Popp „ „ „	str. Academiei	10
„ Iosifu Gaser, „ „ „ francesa	Hotel-Metropolu	8
M-me Grivel, „ „ „	str. Diaconiseloru	7
D-ra Penelope Nic. prof. de lim. rom. si fran.	„ Poetului	17
„ Emil'a Saegiu, piano	„ Cosm'a	1
„ Margareta Marquardt „	„ Modei	6

Am inregistratu pe lângã institutele statului si pe cele infintiate de cătra comunitatile religiöse catolice,

protestante, armenesci-gregoriane, mosaice spaniole si mosaice germane, precum si pe cele multe private, pentru că toate se ocupa de crescerea fetelor din acelasi statu. Se reflectamu si la numerulu respectabile alu personalului didacticu, spre ex. la scóla centrala 13, la Asilu unde numerulu elevelor in 10 clase trece preste 400, personalulu este 26, se intielege, că nu numai pentru instructiune, ci si pentru asilu că internatu; mai departe la scóla profesionala practica 9; la scólele luterane secundare si primare 11 asia numite diaconisse, adeca pedagóge cu diplome, aduse dela Berlin, si la scólele acestea nici-unu barbatu.

La toate acestea restulu se si'lu cugete fiacare dintre noi toti căti voimu se ne ridicamu femeia la demnitatea ceruta chiar de cătra sânt'a evangelia a lui Iisus Christosu in exemplele care ni se dau acolo. Mai este inca de doritu, că atātu in Romāni'a cătu si la noi se se inmultiesca a celea internate, in care elevele pe lānga teorii sanetóse invetiate in scóle se aiba ocaziune de a se deprinde bine si in economi'a casei, incepundu dela stersulu pulberii de pre mobiliariu si dela ținerea in ordine a tuturoru obiectelor din casa, la asiedierea victualiilor in camara, in celariu, pāna la facerea de dispositiuni in bucataria, că totu ce se ferbe, frige, se esa curatu si gustosuu. Scimu ce ni se raspunde la pretensiuni de acestea ale barbatiloru: „Fetele invatia economi'a casei dela mame, n'au se se faca bucatarese pe la internate.“

Asia vorbisera mai de multu si femeile din societatea superióra, adeca aristocrata a popóreloru europene; astadi inse tocma' a celea s'au abatutu cu totulu dela acestu eresu economicu. In Angli'a, in Germani'a si pe airea s'au deschisu cu mari spese bucatarii de modelu, de unu lustru si curatia minunata, la care mergu domnisióre din familii ilustre si bogate, pe câte trei patru luni, că se invetie a gati toate feliurile de bucate dela cele mai simple, mai de toate dilele pāna la cele mai maestrite si mai fine, de care vinu pe mesele monarhiloru si ale milionariloru. Da, se dicemu că din tota societatea popóraloru europene celu multu 30 procente dintre fete invatia tota economi'a casei dela mame, ce facu inse cele 70 procente? Mananca care cum isi ferbe. Óre inse daca se marita, totu asia dicu si barbatii? Dupa esperientiele facute in procesele de divortiu in multime de casuri traiulu reu vine de acolo, că femeia nu scie gati bucate, nici a tiné curatu in casa. Ce facu inse femeile dame mari din Angli'a si din alte tieri, care mergu cu barbatii loru oficiieri in armata si functionari civili in alte pārti ale lumii, pe unde nu afla nici servitóre că se'i spele unu castronu si vre-o óla? Facu ele totu, că-ci au invetiatu a face. Sute de mii se marita fāra alta dote, decātu cu renumele de económe bune si inteligente!

Dara apoi harnicia in sinesi este pentru femeia o adevrata virtute inaltiatóre.

Sciinti'a contabilitatiei (Buchhaltung) inca se propune in multe scóle de fete alu altoru popóra nu numai cu scopu de a se aplicá in comerciu si la profesiuni, ci si la economia si chiar in economi'a casei, pentru că fe-

meia se póta purtá socoteala regulata asupr'a speseloru curente ale familiei, se nu dea bani orbesce

In dilele nóstre inca si despre fetele imperatiloru si regiloru se intréba, daca sciu lucrá, daca se pricepu la economi'a casei, daca iau in sama dupa inventariu la toate ocaziunile argintari'a si toate aparatele pentru mese, in fine daca intra mai desu in camarile unde se ținu dulcetiiuri, decocturi, muraturi si alte victualii, pentru că se nu se inbuibe in ele intendantii si bucatarii curtiei.

Se ne resumamu. Cá de cincidieci si mai alesu de ani douedieci incóce au inceputu si romānii se'si dea mai cu de a dinsulu fetele la scóle. Se le dea pe toate câte nu voru fi nauce dela natura, se védia inse că invetiatur'á loru se ia o directiune in totu respectulu sanatósa si practica asia cum cere chieamarea femeii impusa ei dela D-dieu, că se fia mama si económa in adevratulu intielesu alu cuventului.

G. Baritiu.

Iónu Popescu: Psihologi'a empirica, Sibiiu, Krafft si Bucuresci, Socecu. Editiunea a II-a — XV. + 320.

Asupr'a acestui opu, intitulatu: „Psihologi'a empirica sau sciinti'a despre sufletu intre marginile observatiunei“: mi-am fostu luat voia a vorbi inca la 1881 cându a aparutu editiunea prima. Opu lu in a dou'a editiune a căstigatu in valóre, pentru-că autorulu a ținutu contu atātu de progresele ce face sciinti'a psihologiei, cătu si de observarile, cari i s'au facutu atunci din trei pārti. — In urmarea acestora, acum nici că erá trebuintia de mai multu decātu a anuncia aparitiunea, tragēdu-se atentiunea lectoriloru asupr'a imbunatatiriloru adause cărții, dupa cum a si facutu Domnulu T. Maiorescu in „Convorbirile literarie“ dela 1 Novembre 1887 la p. 742. . Cá pre lānga toate acestea mi-am propusu a face la acestu locu o dare de séma mai amenuntita, ans'a este a se cautá in recensiunea facuta cărții de cătra d-lu St. Velovanu si publicata in numerulu duplu pro Octombre si Novembre 1887 din fói'a „Romānische Revue,“ asupr'a cărei fui facutu atentu dintr'o parte fórte amica directiunei urmate de D-lu Popescu atātu in filosofia cătu si in pedagogie. .

In acésta recensiune D-lu Velovanu voiesce a atacá mai atâtaiu sistemulu filosoficu urmatu de D-lu Popescu si acum luat de basa si adusu la valóre in opulu seu Psihologi'a empirica; apoi metodulu urmatu in acestu opu. — Si D-sa se crede nu numai chieamatu la acésta din punctulu de vedere alu positii si studiului pre care 'lu representa, dar se crede si in dreptu a o face, „fiindu literatur'a nóstra seraca, ear opulu bine venitu.“ Cá ținta a staruintieloru D-Sale si-au alesu inse numai cele de atâtaiu sectiuni din opulu citatu, problemele despre conditiunea psihica pentru fenomenele vietii sufletesci si despre idei, si se escusa, ca celelalte nu au incaputu intre cadrele unei recensiuni scurte de 17 pagine in 8º (!).

Desi in asemenare cu editi'a I, asupr'a cărei'a D-sa scriindu in „Deutsche Blätter für erziehenden Unterricht“ dela 1881, nu afla nici o slabiciune, editi'a a II. are imbunatatiri insemnate atātu cu privire la formularea terminiloru si precisarea notiuniloru, cătu si din punctu de vedere alu aug-

mentatiunei, — totuși acum s'au aflatu îndemnatu a o luá **asia** preste pecioru. Causale acestei schimbari in timpul dela I. — II. editia potu se jaca séu in impregiurarea cá de atunci au cástigatu in ingeniositate critica, ori cá atunci inca nu petrunse in fiinti'a sistemului realisticu filosoficu, reprezentatu prin **Psichologi'a D-lui Popescu**, ori cá acum este pre calea studiului de a-si alege unu sistemu de urmatu, pre care póte ar voi al representá singuru in nadejdea de a puté intemeia o scóla filosofica printre romani.

Mai ántáiu nu-'lu multiamesce pre D-lu Velovanu espunerea din §. 2 cu privire la isvóra, principii si metoda si anume pentru cuvéntulu, cá neurmándu strictu metodului sciintieloru naturali, **Psichologi'a empirica** face intrebuintiare de speculatiuni si notiuni metafisice. Si cá se-si póta sustiné si dovedí nedumeririle alege chiar notiunea „sufletu“, carea trebuie se dee si a datu numele la fie-care psihologie. — Dar se vedem ce dorintia are D-lu recensente? Voiesce cá se védia introdusu in psihologi'a empirica eschisivu metodulu inductivu. Acést'a nu este o incercare noua. S'au mai facutu acést'a cu multu mai nainte si tocmai fácia cu metodulu urmatu de realismulu filosoficu, alu scólei lui Herbart. Asia au facutu acésta incercare Beneke si Fortlage, cároru li s'au demonstratu pâna la evidentia, cá singura inductiunea, nu numai nu este súficienta pentru de a construí unu sistemu alu psihologiei empirice si de a resolvá problem'a acelei'a, dar ea duce la consecintie, cari nu sunt admise de psihologi'a empirica a realismului. — Ce e dreptu, metodulu inductivu glorifica siguritatea basei sale, datele esperientiei, dela cari cá dela particularu cauta a afá legile generali, in cari se se conțina tóta tain'a esplicarei fenomeneloru. — Nu e vorba, calea este formulata corect si póte se aiba mare trecere in fácia opiniunei vulgare psihologice. Din punctu de vedere sciintificu se arata inse indata, cumcá acestu procesu nu este altulu decâtu alu abstractiunei, care in consecintiele sale duce pâna la teori'a facultatiloru, teoria combatuta cu atát'a energia si resultatu de cátra scól'a realismului si de cátra insusi Beneke.

Se formulamu inse cu seriozitate cestiunea cu privire la natur'a dateloru, dela cari pléca psihologi'a empirica. Acelea nu sunt óre-cari fenomene simple individuali, concrete, ci acele sunt stari psihice fórt complicate, compuse din multi, factori, cari se schimba in continuu. Si pentru cá se putemu ajunge la elementele vietii sufletesci, aceste fenomene trebu-escu mai ántáiu *analisate*. Pre calea analizei ajungemu a constatá intemplamente factice sau chiar fenomene cá rezultante din acele intemplamente. Unde este acum pentru inductiunea abstractiva garanti'a, cá póte se duca la indeplinire acésta operatiune, si se asigure aceste rezultate? Si afara de acést'a, inductiunea chiar si din punctu de vedere euristicu, nu póte se conduca decâtu numai la conclusiuni ale probabilitatii si inca de o valóre inferióra.

Éta dara, cá chiaru inductiunei i se deschide calea numai prin analiza; unu lucru acesta, care chiar si in fisica si mai cu séma in chemia nu se póte evitá, pentru-cá inductiunea in consecintiele sale nu póte ajunge la alte rezultate, decâtu numai la clasificarea fenomeneloru prin punerea loru sub órecari numiri generali si la descrierea loru. Prin acést'a, psihologi'a ar devení o sciintia descriptiva, pâna cându ea trebuie se fie

genetica, aratándu conditiunile esistentiali ale fenomeneloru si conditiunile de nascere pentru conținutul consciintiei. Deci in fácia vederiloru D-lui recens. sunt a se sustiné vederile autorului dela pag. 12 cu privire la metodulu psihologiei empirice.

Pâna unde au pututu se duca pre recens. postulatululu pentru metodulu eschisivu inductivu alu sciintieloru naturali descriptive, se vede din vederile D-sale asupr'a notiunei „sufletu“ si din cuprinderea reportului dintre sufletu si datele esperintiei si ale tuturoru fenomeneloru psihice (Rom. Rev. p. 494—95). Aceste vederi nu potu se provina decâtu din superficialitatea cu carea recensentulu a privitu lucrulu si a studiatu sistemu filosoficu, pre ale cáru base stá opulu din cestiune. Si trebuie se presupunemu, cá nu cunósce nici pre departe fundamentulu psihologiei scólei lui Herbart, cându afirma, cá „im herbartischem Systeme bezeichnet der Ausdruck Seele den Inbegriff aller am Menschen auf dem Wege der inneren wie äusseren Erfahrung beobachteten blos zeitlichen Erscheinungen“; — si inca cu atát'a mai virtosu, cá nu ne arata isvórele de unde s'au adaptatu cu aceste cunoscintie, nu citédia operele in cari s'ar aflá celu puçinu in trécatu o astfelu de doctrina. In sistemulu filosoficu alu scólei lui Herbart, care este identicu cu Realismulu filosofiei exacte, „sufletulu“ este fiantia simpla spirituale, a cáru esistintia si natura le putemu usioru cunósce pre bas'a aloru trei date fundamentali ale consciintii, cari cu seriozitate nici cându nu au fostu trase la indoéla si pre cari ni le suministra insasi observarea personale.

Acele date suntu: a) o multime de (idei) concepute, cari suntu in miscare continua; b) in fie-care momentu alu observatiunei, consciintia despre unitatea aceluia-si momentu; c) combinarea momenteloru succesive ale consciintii in identitatea consciintii personali, cá forma neschimbavera a egoitatii. — Aceste date solicitéza in modu absolutu a postulá pentru ele unu subiectu; cáci unde se afla stari si habite reali, acolo cu necesitate trebuie se fie si o fiantia carei'a acele se inhereze. Herbart (oper. IV. §. 199) dice: Wie viel Schein soviel Hindeutung auf Sein. Si acésta fiantia cá subiectu alu momenteloru aratate si cá substratu alu stariloru si fenomeneloru psihice, este „sufletulu“, fára de care nu póte se esiste psihologi'a. A determiná natur'a acestei fiintie reale, simple si de natura spirituale, substanti'a neschimbavera si deosebita de corpu, ce e dreptu, este problema metafisica, inse prin considerarea sufletului cá substratu alu stariloru psihice, psihologi'a nici decâtu nu-si pierde caracterulu seu empiricu, pre cátu tēmpu ea tocmai analisándu datele esperientii pre calea inductiunei ajunge la caus'a loru, cá asia pre calea metodului geneticu se póta aratá legile de nascere si desvoltare. — De altcum autorulu nici nu a facutu in opulu seu speculatiuni metafisice, ci numai a constatatulu conditiunile psihofisice pentru conținutul consciintii; recens. inse neputéndu aflá esistintia „sufletului“ prin inductiune, notiunea lui o reléga pur si simplu in metafisica si se încérca a'lu identificá cu fenomenele psihice, cari propriamente sunt starile lui inerente. Acésta incercare nu este noua; s'au facutu si de altii, si mai de curéndu de Ostermann in opulu seu: Die hauptsächlichen Irrthümer der herbartischen Psychologie, 1887, ér in ceea ce privesce consecintiele pedagogice de cátra Dittes, unulu din cei mai mari

antagonisti ai acestui sistem. Absurditatea incercarilor acestor a inse este pusa in deplina evidenta de către O. Flügel in Zeitschrift für exacte Philosophie B. XV. H. III.

In consecintiele sale teori'a recens. ar duce la rezultatul funestu a statorî o „psichologia fără sufletu“, carea astadi in sciinti'a cultivata cu seriozitate este considerata că unu feliu de „horribile.“ Acestu titulu ademenitoriu aruncatu in valulu cercetarilor scientifice mai ântâiu de către A. Lange in opulu seu „Geschichte des Materialismus“, ca ori-si ce nou au captivat capete mai puçinu temeinice si le-a indusu in eróre. Astadi acésta frasa este inlocuita cu alta, facuta pre bas'a unei analogii, intielegu numirea de psichologia experimentală (vedi Wundt essays 125). In literatur'a romana incercarea cu o psichologia experimentală a facut-o C. Leonardescu prin „Cursulu seu de filosofie“ P. I, psihologi'a experimentală 1878, si a trebuitu sè se convinga, că psichologia fără sufletu *non datur*. Pentru aceea, chiar si de nu este multu bunu in cartea D-sale, totusi este de laudatu confessiunea ce face la pag. 43 scriindu, că „dela faptele cari se petrecu in noi insine ajungemu a determină natur'a sufletului. O psichologia, care ar neglige acésta cestiune capitală ar fi incompletă.“ De altmîntrenea eu credu că D-lu recens. că dirigentu si profesoru alu unui institutu pedagogicu confesional, unde singuru are se dea povetiele cum fiitorii educatori au se cultiveze in armonia intregu organismulu psihofisicu alu eleviloru, care este alcatuitu din trupu si din sufletu, va fi vediuu la ce consecintie pôte se duca o „psichologia fara sufletu.“

Si mai puçinu norocosu este recens. in critic'a problemei psihologice despre actiunea imprumutata a conceptelor (ideilor — Vorstellungen) intre sine. Acésta teoria este aceea in sistemulu filosoficu alu Realismului, carea da psihologiei empirice principiulu sistematicu (Cf. Volkman Psychol. §. 4. in legat. cu §. 49). — Acésta teoria este aceea, carea psihologiei empirice 'i asigura pre deplinu valórea in faci'a teoriiloru despre asia numitele facultati ale sufletului; si d-lu Popescu in §. 11 a espusu-o cu destula ingrijire tocmai pentru insemnatatea ei, facèndu a se vedé, cumcà chiaru acésta reciprocitate este de o parte caus'a paralisei si a intunecarei conceptelor, precum este de alta parte cauza pentru reproducere si fenomenele cari se baséza pre dèns'a. Recens. imputa aut. că vacciléza in espunerea sa, din cauza că aceea a fostu determinata mai multu de isvórele literari decâtu de adeveratele isvóre ale esperientii. Se pôte, că se aiba dreptate, de óre-ce vederile espuse de ori si cine faci'a de unu obiectu, o cestiune ori o problema, nu sunt altu-ceva, decâtu espressionea fidela a modulu cum acel'a a cuprinsu respectivulu obiectu, problema ori cestiune. Din acestu punctu de vedere judecându vederile Recens. cu privire la problem'a din cestiune espusa in trei puncte la pag. 501—502 asia se paru că faci'a de ale autor. din §. 11 sunt tocmai confuse, de óre-ce a turnatu intr'o óla atátu problem'a despre combinatiunea conceptelor si asociatiunea loru câtu si fenomenulu despre reproducere. Dupa natur'a loru acestea trebuescu deosebite si faptul este, că fenomenulu reproducerei este o consecintia a combinarei conceptelor in urmarea paralisei, din caus'a cărei acele devenindu latente sau intunecate, prin delaturarea causeru de intunecare érași 'si căstiga gradulu de chiaritate. Faptulu despre influinti'a imprumutata a conceptelor (dupa Popescu

idei) intre sine este fôrte lamuritu. Daca p. es. anumite fenomene, fie chiar concepute elementari, intra deodata in consciintia, sau succesive asi'a ca cea prémergatóre inca dureza pre cându a intratu urmatórea, atunci este neincungiravera o asociatiune a acelor'a, si inca cu atátu mai intima, cu câtu simultaneitatea ori succesiunea acelor'a se repetiesce mai desu. Acésta imprejurare aduce cu sine necesitatea, că acelea nu potu fi altcum cugetate decâtu numai fiindu la olalta că unu intregu, că o unitate. Atari combinatiuni de către Herbart au fostu fôrte potrivitu numite „complicatiuni.“ Caracteristic'a acestor'a zace in impregiurarea că calitatea continutulu factoriloru acestor complicatiuni este indiferenta, ér caus'a combinatiunei este singuru numai simultaneitatea ori succesiunea. De aici urmédia, că pre calea acést'a ajungu a fi combinate tocmai asi'a elemente inrudite că si disparte. Ba prin faptululu simultaneitatii si alu succesiunei potu fi aduse că se formédie unu intregu nu numai elemente eterogene, ci chiaru si contradicatóre. Căci pre câtu de puçinu este trebuintia că unu corpu fisicu compusu mecanice, se constee din elemente omogene, pre atátu de puçinu se arata acésta trebuintia la complicatiuni.

Precum elemente disparte chemice, cari nu au nici unu feliu de afinitate, aflându-se in combinatiune din caus'a presiunii mecanice perseverédia in aceea numai precátu aceea sustà, ér elemente inrudite tocmai din caus'a acést'a sustinu astfelu de combinatiuni, cari numai pre cale chemica se potu disolvá: tocmai asi'a si in sfer'a fenomenelor psihice, elementele omogene nu stau numai la nivoulu unei complicatiuni urmate din caus'a simultaneitatii, ci intra intr'o legatura mai intima tocmai din caus'a acestei omogenitati. Atari combinatiuni de către psihologi'a Realismului Herbarticu sunt numite „fusiuni“ (Verschmelzungen), si au caracteristic'a, că ce e dreptu se nascu din ans'a simultaneitatii, dar nu chiar prin acésta simultaneitate, va se dica de nu ar fi simultaneitate nu s'ar puté fusiuna, totusi nu se fusiunéza căci sunt simultane, ci pentru că sunt omogene.

Ceea ce a sedusu pre recens. că se afirme că elementele disparte se intuneca că si cele omogene, a fostu chiar reproducerea acelor'a, carea firesce se face in ordine succesiva dupa cum au fostu asociate, inse cu gradulu de consciintia sau cu chiaritatea intréga a fie-cărui, ceeace nu se întempla la cele omogene. Că legile asociatiunei se potu reduce la doue, nu suferé indoéla. Si acésta imprejurare, recunoscuta de Herbart, a determinatn pre filosofii, cari stau afara de scól'a lui, nu numai a nu respinge teori'a asociatiunei propusa de densulu, ci din contra adoptata si desvoltata mai pre largu a o considerá chiar că basa de frunte pentru psihologi'a cugetarei si că unu capítlu introductivulu alu logiceii (Cf. Wundt Logik I. Absch. I).

Chiar cându ar' avea valóre tóte observarile D-lui recens. facute faci'a de metodulu urmatu de D-lu Popescu, faci'a de „sufletu“ si „asociatiune“, érá de ajunsu a cunósce pâna la ce gradu a patrunsu D-sa psihologi'a realismului filosoficu din ataculu ce face celui mai insemnatu fenomenu psihologicu, a p p e r c e p t i u n e i, carea asia straluce printre celelalte, precum este sórele între celelalte stele. Si daca remanea numai la cele de ântâiu, potea ori cine se créda că D-sa, că un filosofu si pedagogu priceputu, dorese in interesulu sciintiei, o formulare

mai precisa... Asia, fiindu-i observabile fația de problem'a apperceptiunei, cu totul gresite, a cam patitu-o...

Apperceptiunea in formularea sa moderna este un'a dintre problemele mai noue ale psihologiei, dupa conținutul seu, este de-o data cu inceputulu acestei sciintie, numai cătu ea nu a ajunsu la valórea sa de problema, de cătu in timpulu din urma. Meritul de a'i fi garantatu acésta positie compete din sfer'a Realismului filosoficu, scólei lui Herbart. Nu ne prinde deci mirarea, că ea nu este preste totu de ajunsu intielésa, ne prinde totusi, că a p p e r c e p t i u n e a cu deosebire pentru pedagogia si invetiamentu fiindu considerata cá cea mai fecunda teoria, chiar de pedagogi este reu intielésa, ori chiar tractata in modu ironicu. In espunerea vederiloru sale, d-lu recens. purcediendu dela a face autorului imputarea, că a urmatu in modu traditiunale formularei steriotipe a acestui fenomenu, fàra a usà de adeveratele isvóre empirice pre cari le cunósce in de-ajunsu, ajunge la conclusi'a că acestui fenomen „immer ein anderes Phänomen, nämlich das der Schlussfolgerung vorangeht; dass schliesslich die appercipirte Vorstellungsverbindung nichts anderes als der Schlussatz ist“, ér in aplicarea acestui fenomenu, din imprejurarea, că combinatiunile séu grupele appercipiente au se formeze conclusiunea unui silogismu, trage consecinti'a, că tóta instructiunea nu are de a nisui spre altcev'a, de cătu cá premissele dejá de fația si apropiate se fie improspetate, de óre-ce problem'a instructiunei se indeplinesce de sine in consciinti'a elevului. — Comóda esplicare si carea ar usiurá fórte tare sarcin'a educatoriului.

Lucrulu inse sta altmintrenea, ba putemu dice chiar intorsu, de óre-ce a p p e r c e p t i u n e a nu este unu procesu isolatu séu à p a r t e fația de alte processe psihice, ci este „Der Inbegriff der seelischen Prozesse auf denen die jedesmalig Erkenntniss beruht“ (Steintal, Sprachwissenschaft I. 181). Si este sciutu cumcà intre concepute numai doue feluri de combinatiuni au locu: combinatiuni asociative séu mecanice si combinatiuni apperceptive, cari din urma baséza pre omogenitatea conținutului. Pre lângã acést'a, tóte formatiunile vietii nóstre sufletesci mai au inca unu feliu de reportu cu egoitatea, cá punctulu de convergintia pentru tóte fenomenele, tóte miscarile, tóte gândirile si tóte lucrurile nóstre. Tóte aceste se indeplinescu in doue sfere, in sfer'a subiectiva a conceptelor, aratându-se reportulu de inherintia, si in sfer'a obiectiva constatându-se identitatea dintre ele ori neidentitatea, armoni'a ori disarmoni'a. Aceste combinatiuni nu se potu întempla fàra óre-care miscare si fàra óre-care modificare, de óre-ce insasi asimilarea in sine este o modificare. Si modificarea provine de acolo, de unde provine si miscarea. Unu conceputu, o idea noua, voiesce a intrá in consciintia, fie din nou, in urmarea afectiunei sensibile, fie esindu din consciinti'a potentiala, prin eluptarea gradului seu de chiaritate. In acésta nisuintia da de pedeci; si pedecile i se opunu din partea acelor'a, cari in consciintia au óre-care consistintia. O actiune este aici, carea provóca o reactiune. In asemenare cu conceputele deja consolidate, celu nou, din punctu de vedere alu conținutului ori este omogenu ori opusu. De cumv'a este omogenu ori egalu se asimiléza numai de cătu, de cumv'a este opusu atunci in proportiunea energiei specifice se paraliséza parti proportionate, ear resturile se fusiunéza. Asia in procesulu de apperceptiune usioru se potu deosebí doue ele-

mente, respective doi factori: O grupa de concepute dejá consolidate, care efeptuesce asimilarea, cá factoru activu; unu conceputu nou séu o grupa noua, carea desí noue, din punctulu de vedere alu afectiunei sensibile, dar este mai debile, chiar din caus'a nouatatiei. Si acésta grupa asupr'a căreia este indreptata nisuinti'a de modificare, este totdeauna pasiva. Nu este urmare necesara ca totdeun'a cele noue se fie modificate. Acést'a atàrna dela tari'a Ioru. Sunt casuri in istori'a ideiloru, in istori'a principiiloru si a teoriiloru cându cele vechi si cari se pareau dejá consolidate, au fostu modificate prin cele noue si chiar numai din caus'a tariei si a perseverantie. Cătu timpu nu a jucatu rola de grupa activa opini'a, cá sórele se invérte in jurulu paméntului? A venitu unu omu si a emisu parerea fundata, că reportulu este intorsu. Elu a cadiatu jertfa convingerei sale, dar acést'a prin tari'a sa a modificatu pre cele vechi. Pana la Herbart si scól'a sa cu deosebire teori'a despre facultatile sufletului erá atātu de puternica, încātu nu-i cadea nici unui psihologu prin minte a o combate cu seriositate si energie; dupa constatarile lui si in acestu punctu ajutat si de Beneke, care inse a ajunsu la alte rezultate, astadi recursulu la facultati a le sufletului, cá óre-cari fiintie mitologice, este unu testimonium paupertatis. Dar in fisica, in austronomia, in archeologia, câte casuri de aceste nu sunt?

Se arata deci, că apperceptiunea este acelu fenomen si acelu procesu eminentu psihologicu, care denóta ori-ce activitate a sufletului de pre partea desvoltarei sale interne.

Steinthal la l. c. §. 152 dice: Apperception bezeichnet allgemein die theoretische, vorstellende, erkennende Thätigkeit der Seele von Seite des inneren Geschehens... Erkenntniss des Äusseren und seiner selbst, ruht auf Apperception. Asi'a procesulu de apperceptiune in totalitatea sa devine conditiune psihica pentru cugetare si desvoltarea inteligintii, este insasi psihologi'a cugetarei. Acésta imprejurare a indemnatu pre filosofi, cari stau afara de scól'a lui Herbart a'i recunósce valórea, si Wundt intregu capitulu despre desvoltarea cugetarei din logic'a sa 'lu espune sub form'a combinatiuniloru apperceptive ale conceptelor. — Éta deci cumcà lucrulu sta altcum, decâtu cum l'a cuprinsu D-lu recensente si apperceptiunea nu este urmare a operatiunei silogistice, ci din contra intrég'a operatiunea cugetarei se întempla in domeniulu apperceptiunei; ér formele elementari ale cugetarei, notiunile, judiciile si resonamentele nu sunt decâtu forme speciali ale apperceptiunei. Dreptu-ce acela-si Wundt a si espusu atātu formele judiciului, cătu si ale silogismului numai sub categoriile formelor speciali de apperceptiune: ale identificatiunei, ale subsumtiunei, ale armoniei si disarmoniei etc. — Propriaminte silogismulu nu este dectàu form'a deductiva pentru argumentarea valórei unui judiciu, — si singuru judiciulu este apperceptiune, deórece aci este espressionea reportului dintre subiectu si predicatu, va se dica judiciulu este apperceptiunea unei intrebări sub form'a respunsului. — Geeace a potutu se induca pre D-lu recens. in eróre a fostu cuprinderea silogismului chiar sub forma subsumtiunei dupa figurile aristotelice, pana cându elu cá operatiune logica este numai o apperceptiune speciala.

A mai discutá asupr'a insemnatatiei pedagogice a p p e r c e p t i u n e i, este superfluu, deórece aceea este aretata in resul-

tate, și chiar contrarii scôlei herbartice se inchina rezultatelor, pre cari le-au produsu și le arata acestu sistem. Ar fi dara absurdu a alterá acestu fenomen prin o esplicare silita și manca. Si D-lu Velovanu, cá pedagogu i cunósce in de ájunsu insemnatatea, cu tóte acestea — desí recunósce și superioritatea pedagogiei științifice a scôlei herbartice, se pare că inclina spre Beneke și discipululu seu Dittes. Dar, a trece cineva dela Herbart la Beneke și Dittes, nu se póte considerá cá progresu. Sasii nostri din Transilvani'a au fostu multu timpu Benechiani și inca pre la 1859 sustinú la Brașiovu o fóia dupa acelu sistem. Acum inse, vediéndu rezultatele, ce se potu ajunge pre calea sistemului realisticu a lui Herbart, l'au parasitu, precum preste totu și între Germani Dittes nu mai are trecere, și astadi sunt pre cale a infintia o filiala dela „Verein für wissenschaftliche Paedagogik“, carele este condusu dupa ideile lui Herbart-Ziller. — Óre noi români, se usamu numai de cârpituri și de ce altii lapeda? Dar chiar dupa firea poporului, dupa indolea lui genetica, romanulu nu póte filosofá decâtu numai între cadrele Realismului. Acésta imprejurare — déca 'mi aducu bine aminte — a accentuatu-o in criticile sale și D-lu T. Maiorescu. Unu antagonistu s'a nascutu realismului herbarticu de curéndu și in D-lu Niculescu in Bucuresci, care in tes'a sa de licentia „Scól'a natiunala“ între multe verdi și uscate și intr'unu modu servilu și fantasticu pledéza tare pentru directiunea lui Dittes și afirma in deplina necunoscintia de cauza, cá pedagogi'a herbartiana ar fi o nenorocire pentru noi.

Aceste sunt problemele, asupr'a caror'a a staruitu D-lu Velovanu. Preste sectiunea III din opulu D-lui Popescu, despre simțieminte și a IV despre nisuintie a trecut. Si intru adeveru aceste părți sunt lucrate cu atât'a diligenția și ingrijire, cu atât'a interesu, încátu vedi in dênsele pre adeveratulu psihologu. — In asemenare cu editi'a I acésta parte a câstigatu imbunatatiri insemnate. Pre lâng'a aratarea reportului, in care se afla simțiemintele cu reproductiunea, fantasi'a și cugetarea, §. 21 care tractéza despre simțiemintele formali, este cu totul nou. Aceste simțieminte sunt tractate și desvoltate cu atât'a interesu și pre base atâtu de solide, încátu chiar in literatur'a folosita cá isvoru, abia va mai fi unu opu care se le tracteze in aceeași intindere. Si meritulu este cu atâtu mai mare, cu câtu lectur'a cărții cu deosebire in aceste doue părți nu presupune lectori cu cunoscintie speciali filosofice; din contra ea este o instructiva lectura pentru ori și care carturariu romanu. — De asemena a câstigatu imbunatatiri și tractatulu despre nisuintie, vointia și caracteru. In aceste părți, fie-care § este unu capitlu și unu tractatu pentru sine, despre ce autorii de legendarie și cărți de cetire voru trebui se țina contu.

In fine dorindu o apropiare mai intima a barbatilor nostri de scôla și cu deosebire a scrietorilor in materii filosofice in scopulu de a puté crea și cultivá o filosofia esita din adêncimile spiritului natiunei nóstre, — cá o aprețiare preste totu a scrierei D-lui Popescu, 'mi permitu a reproduce aici aprețierea D-lui Titu Maiorescu, in Nrulu din Novembre 1887 a „Convorbirilor literari“. D-Sa dice: „Cartea D-lui Popescu dupa parerea nóstra a ajunsu a fi cea mai buna carte de materie filosofica in limb'a romana. Editi'a cea nóua este cu

ingrijire reveduita și sporita; literatur'a psihologica și fisiologica este consultata și citata cu sobrietatea necesara, dar cu buna alegere; stilulu e pretutindeni corect și adaptatu scopului; observarile critice; ce ne crediuramu datori a face in darea de séma in contr'a unoru amenunte din editi'a dela 1881 nu'si mai au loculu pentru editi'a dela 1887“. Apoi adauge: „In asemena conditiuni, manualulu D-lui Popescu, menitu dela inceputu a pune fundamentulu cunoscintelor filosofice in capetele scolarilor romani, 'și va indepliní bine acestu scopu și va remânea pentru multu tēmpu o podóba a literaturii nóstre didactice“.

Nasendu, Fauru 1888.

G. Pletosu.

Nunt'a la Romani, studiu istorico-etnograficu comparativu.

(Recensiune).

Academi'a romana premiadia nu numai cărți scrise in orice materia 'și alege cinev'a dintre cele anumite in legatele fundatorilor cá Zappa, Alexandru Ioanu Cuza, generalu Nasturelu Herescu, Statulu Romaniei, fundatiunea Craiovéna, mai decuréndu comerciantii Georghie Sãn-Marinu, Dimitrie Vasilie și proprietariulu Ioanu Fetu, ci dens'a pune in concursu și teme anumite de càtra ea insasi cu terminu mai lungu ori mai scurtu, dupa cum se crede cá ómenii sciintiei voru fi in stare de a respunde la ele.

Intre acele teme au fostu pentru anulu acesta pusa și Nunt'a la romani, cá studiu comparativu.

Despre cerimoniile bisericesci și datinele popóraloru observate cu ocașiunea cununii s'au scrisu multe atâtu la Elini și la Romani, câtu și la popórale moderne. N'au lipsitu inse nici la natiunea nóstra in véculu acesta barbati, cari au sciutu se apretiedie insemnatatea cerimoniilor și a datineloru observate la poporulu romanescu chiaru din punctu de vedere alu originei și alu stravechimei poporului nostru; academi'a inse a creditu cá erá timpulu supremu cá se dea natiunei nóstre unu studiu bine aprofundatu și totuodata comparativu despre actulu celu mai importantu in viati'a ómenesca, adeca despre actulu intemeierei de familia prin solemnitatele observate la casatoria. Incepusera se scrie unii straini câte verdi și uscate despre cununiile și ospetiele romanilor. Nu mai departe decâtu in érn'a trecuta unu docente maghiaru din comitatulu Hunedórei s'a incumetatu se presente la Societatea istorica și archeologica din Dev'a o scriere despre nunt'a romanésca, care desí a fostu superficiala și scrisa cá in batjocura, totusi s'a cetitu in o siedintia publica, dupa care inse fú scarmanata și aprópe nimicita in unulu din diariile dela Clusiu, precum a și meritatu.

Ne place a crede, cá mesur'a luata in acésta privintia de càtra Academi'a romana va taiá pentru totdeún'a gustulu mánjitoriloru de chárteia de a'si mai bate jocu de nunt'a romanésca și arfume de cerimoniile observate la propriu dis'a cununia, nu cá dóra tóte acelea

ar fi absolutu necesarie la inchieierea si consolidarea casatoriei, ci cu totul din alte cause, intre care un'a este, că originea lor se póte duce pe trei mii de ani inapoi, éra alt'a, că din multimea datinelor poporane observate la nuntile poporului romanu partea cea mai mare o aflamu la popórale Italiei, Franciei, Spaniei, la Macedo-romani, éra câteva si la popórale slave, de unde urmédia, că nu aré nimeni dreptu se'si bata jocu de ele, că si cum acelea ar' fi numai romanesci. Din contra, multe din cele observate la poporul nostru se afla descrise la scriitorii classici elini si latini observate de cătra popórale antice aprópe intocm'a precum le au romanii de astadi.

In urmarea concursului Academiei au intratu doue studii, se intielege anonime, unul cu motto: *Nam cum sit hoc natura comune animantium ut habeant libidinem procreandi, prima societas in ipso conjugio est, proxima in liberis, deinde una domus, communia omnia. Id autem est principium urbis et quasi seminarium reipublicae* Cicero de *Officiis* I, 17. 54. Celasaltu manuscriptu anonimu avea motto: „Insuratulu de tineru si mancarea de diminétia“.

Comisiunea insarcinata cu studiarea acestor lucrari si de opinare asupra lor éra compusa de cătra academia din membrii G. Baritiu, B. P. Hasdeu si Ioanu Caragiani (macedo-romani).

Celu de ántáiu opu se inparte in 40 de capete, care sunt:

1. Chiamarea óspetiloru cu o di sau doue inainte de cununie prin vatasiei mirelui si ai miresei, cari mergu pe la familii si le invita prin oratiuni compuse in versuri.

2. Cunun'a si tóta gatirea miresei prin asia numitele drusce sau sorori, adeca fete amice ale miresei, inca si unele femei tinere, intre cãntece diverse.

3. Barbieriulu, adeca raderea si gatirea mirelui in aceeasi di cu ajutoriulu amiciloru sei totu intre cãntece, glume, felicitari.

4. Vedrele, cum se numescu in Moldov'a, éra pe airea daruri, cinste, aduse miresei de cătra fiitoriulu socru si alte persóne la mirésa in presér'a cununii.

5. Stégulu, pregatitu de feciori cu mărâmi, clopotiei, flori si cununi inpletite de fete.

6. Ertarea, ceruta dela parinti in presér'a cununii prin câte unu vatasielu in numele mirelui si alu miresei cu oratiune lunga totu in versuri.

7. Conacaria, sau cautarea unui locu de masu (conacu, ospetaria) in casuri cându mirés'a este din alta comuna si mirele cu ai sei este asteptatu acolo, ceea ce se face éra si cu parada si cu oratiuni totu in versuri.

8. Schimburile, sau trimiterea de daruri dela mire la mirésa si viceversa, cu solemnitate si intre oratiuni fórté lungi mai totu in versuri (21 cóle scrise).

9. Dantiulu, care urmédia dupa schimbulu daruriloru la mirésa, unde dupa-ce si manánca si beu, se prindu la jocu tineri si mai betrâni intre asia numite chinituri.

10. Bradulu sau bradisioru, in lipsa de bradu unu ramu de mâr, inplântatu in colacu mare,

incarcatu cu turte etc. pusu pe masa de inaintea nuntiloru in onórea lor.

11. Masa mica, care se dá la parintii miresei dupa schimbarea daruriloru, pe lângá multe inchinatiuni in prosa si in versuri.

12. Scald'a, prescrisa de mii de ani pentru mire si mirésa inainte de cununia la cele mai multe popóra. In mai tóte provinciile locuite de romani nu se cununa nescaldati. Scald'a se face din apa neinceputa, adeca adusa próspeta, sau de a dreptulu in vreunu rfu.

13. Sórtea sau descãnteculu de deochiu la mirésa, sau cautarea in pascalia, sau daca diu'a cununii e ploioá, ori cu sóre, ori nuorósa, vasu plinu sau golu, etc. (Augurium).

14. Gatirea miresei in dio'a cununii cu ajutoriulu amiciloru sale e impreunata cu multa grija si se face totu intre cãntece.

15. Ertaciunile inainte de a plecá la biserica se iau dela parinti intre lungi cerimonii insoçite si de plãsete.

16. Plecarea la cununie éra si cu multime de cerimonii si oratiuni observate in mai multe parti ale tieriloru locuite de romani si cu destule variante.

17. Cununi'a. Cine ar' crede? Cununi'a asia cum se face in biserica dupa ritulu resaritenu, este in parte decopiata dela idolatrii Elini si Romani.

18. Intórcerea dela cununie éra si cu alte cerimonii.

19. Colacaria, adeca plecarea mirelui la mirésa cu tóta societatea sa, impreunata cu cerimonii fórté intinse, descrise acilea pe alte 21 de cóle.

20. Mas'a, éra si descrisa precum se dá in mai multe parti pe lângá datine câtu serióse câtu si curióse.

21. Joculu, insoçitu de chiuituri.

22. Rapirea miresei, cu formalitatile precum se intempla nu numai la poporul nostru, ci si in Itali'a, in un'a parte a Franciei si la alte popóra, cum si in stravechime.

23. Inhobotarea, cum se dice pe la Moldov'a, invelirea cum se numescu in Transilvani'a, descrisa in largu asia cum se face intre cãntece.

24. Resboiulu, unu simulacru de batalia inainte de ducerea miresei.

25. Busuioculu se numescu unu dantiu, o hora care se jóca indata dupa ce se scóla óspetii dela masa.

26. Vam'a, cerimonia la esirea óspetiloru, cându li se pune pedeca la usia de care au se scape cu cev'a banisiori.

27. Scóterea zestrei, adeca incarcarea parafernaliloru (in lada etc.) pe caru, éra si cu cerimonii.

28. Ertatiunea, pe care o ia mirés'a ingenunchiata si intre plãsete dela parinti. Acésta cerimonia ține fórté lungu.

29. Despartirea, intre cãntece mai multu de jale.

30. Vulpea se numescu unu feliu de plata (de beutu) ce dá mirele care se insóra din alta comuna la feciorii din comun'a miresei.

31. Praporulu, unu feliu de lupta prin alergarea cailoru.

32. Ducerea miresei, la cas'a mirelui érași cu cerimonii curioase.

33. Pintenele, érași unu feliu de alergatura pentru o màrama daruita de mirésa.

34. Intimpinarea la socrii descrisa pe siese cóle scrise, este multu caracteristica, precum este și

35. Primirea miresei la mire.

36. Masa mare, sau cum 'i dicu in Ardélu si Terfaria, care se dà mai alesu luni dupa cununia la socri mari, intre multe cerimonii descrise pe 12 cóle.

37. Spalarea, dupa masa érași cu cerimonii.

38. Uncropulu, terminu slavu, însémna petrecerea de a trei'a di, la care sunt chiamati óspeti mai puçini cam ceea ce este in Transilvani'a Terfari'a (Nuntasii?).

39. Vadra, adeca la o septemàna dupa cununia, mirésa acum nevasta, dupa ce o ducu la biserica, se le platésca beutura. Bine cà ese din usu.

40. Intorsetur'a. Se dice invitarea din partea parintiloru miresei a insuraticeloru la o petrecere la densii, adeca ea se întórce acasa.

Precum vediuramu, in acestu manuscriptu descrierea datineloru si a cerimoniiloru càte se mai vedu pàna acum la nuntele romanesci in tierile locuite de poporulu nostru, se incepe numai dela doue trei dile inainte de nunta si totusi 'i cauta se le clasifice in patru dieci de parti.

Manuscriptulu cu motto romanescu din contra ne presenta pe fetisióra aprópe dela nascerea ei, de prunca mititica, de càndu se jóca cu papusia, pe care o imbraca, fi face de màncare, o legana, o cërta, o duce in preumblare; éra dupa-ce mai cresce, mam'a fetei incepe se o deprinda in afacerile casei, mai apoi 'i pune in màna furc'a si aculu, dupace se mai intaresce o pune la tiesutu, incepe se o lase uneori si la asia numit'a siedietóre, de aci incolo 'i dà invetiatura despre cum se astépta si se primescu peçitorii, sau numai cum se dice, „pe vedere“, sau si la invoiéla si dupa aceea la logodna (incredintiare, fidantiare), apoi la tóte càte urmédia dupa logodna pàna la cununia, pre càndu o septemàna de dile se trece cu fórte multe pregatiri, încàtu toti membrii familiei se ametiescu de atàta grija, éra despre mirésa dice romanulu glumeti, cà ea atunci numera dilele septemànei asia: Luni Marti una, Miercuri Joi doue, Vineri Sàmbata trei, si dumineca cununi'a.

Ambele lucrari conținu multime de comparatiuni fórte interesante cu datinele altoru popóra. Ambii concurenti au consultatu pe mai multi scriitori speciali*), au întreținutu in cei doi ani si corespondentie numeróse cu romani literati din alte provincii, au trasu informatiuni si dela Macedo-romani si dela cei din Istri'a, si cu tóta acea diligentia mare doi ani prevediuti in concursu nu le-au ajunsu cà se póta petrunde prin tóte regiunile tieriloru.

*) Intre alti auctori moderni avura si pe acestia:

A. de Gubernatis Storia comparata degli usi nuziali in Italia e presso gli altri populi indo-europei. Secunda edizione riveduta e ampliata dall autore. Milano 1878.

Ida Düringsfeld und Otto Freiherr von Reinsberg-Düringsfeld Hochzeitsbrauch bei den christlichen Völkern Europa's. Leipzig 1871.

Ambele manuscripte coprindu càte o colectiune de asia numite oratiuni dela nunta, cele mai multe in versuri, càtev'a lungi preste mesura, apoi si variante numeróse, dintre care unele sunt si necalite, auctorii inse le adunara pe tóte; va veni inse timpulu, in care unele cà acelea voru disparea. Obvinu si superstitiuni multe, care inse trebuiá sè se adune si sè se descrie, càci ele sunt fórte necesare la studiulu comparativu cu cerimoniile sacre ale Romaniloru si Eliniloru, éra mai virtosu càndu e vorb'a despre casatoriile care in Rom'a si in tóta Itali'a se inchieieu prin ritulu numitu si in legi Confarreatio. Acilea obvinu paralele admirabili.

Conformu conclusului luat, ambii auctori au se'si supuna manuscriptele la revisiune, éra celu cu motto latinescu va fi si amplificatu, indata apoi se voru tipari, alu domnisiórei professore Elen'a Sevastosu dela Iasi cu speșele Academiei, in a carei proprietate trece manuscriptulu, éra alu domnului parochu Marianu din Bucovin'a din subventiunea primita.

Este de doritu cà ambele lucrari se apara càtu mai curendu, pentru-cà publiculu cititoriu nepreocupatu se cunósca si din acestea, ce tesauru nepretuitu mai stà ascunsu in datinele si chiaru in superstitiunile poporului nostru, dintre care cele mai multe proclama cu voce inalta vechimea originei poporului romanescu. *G. Baritiu.*

PARTEA OFICIALA.

Nr. 92/1888.

Procesu verbale

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedint'a dela 2 Aprilie n. 1888.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a vice-presiedinte. Membrii presenti: Dr. Ilarionu Puscariu, P. Cosm'a, B. P. Harsianu, I. V. Rusu, Elia Macellariu, Zacharie Boiu, Ioanu Popescu.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 43. D-nulu A. Moldovanu advocatu in Turd'a, prin hàrti'a dto 18 Februarie a. c. raportéza in caus'a dreptului de móra la Asociatiunei transilvane din comun'a Vidr'a de susu, aratàndu, cà actele referitóre s'au transpusu la oficiulu edilu alu cercului VII spre a dispune prin organele sale instruarea suplicei si cà caus'a a ajunsu in cursulu ei liberu. In legatura cu acést'a se presentéza si raportulu dto 24 Februarie a. c., in aceeași cauza alu D-lui advocatu B. P. de Harsianu, plenipotentiatulu comitetului in afacerea lasamentului dupa fericitulu A. Iancu.

Din acestu raportu se vede, cà d-lu advocatu B. P. de Harsianu, a facutu toti pasii de lipsa, promovàndu insusi acést'a cauza (Ex. Nr. 38 si 52 cu 1888). Ambele rapórte servescu spre sciintia, multiamindu-se ambiloru D-ni advocati pentru pasii întreprinsi in urmarirea acestei cause.

Nr. 44. Representantele comitetului in afacerea lasamentului lui A. Iancu, d-lu B. P. de Harsianu prin hàrti'a dto 12 Martie a. c. substerne in copia protocólele susceptu la tribunalulu reg. din Alb'a-luli'a referitóre la ratiociniulu lui Alexandru Iancu, aratàndu, cà aflàndu-se in protocolulu dela 10 Decembre 1886 expresiuni vatematóre, folosite de

D-lu avocat Mateiu Nicol'a la adres'a comitetului si a reprezentantului acestuia, densulu a cerutu in linea pertractarii dela 3 Ianuarie a. c. pedepsirea susnumitului domnu avocat, conformu legeri advocatiale. In fine se róga D-lu Harsianu, cá protocoálele de mai susu, dupa ce se va fi luatú privire in trensele, se i se retrimita, avendu lipsa de ele in procesulu de ratiociniu, si sè se asigneze la cass'a Asociatiunei sum'a de 6 fl. 50 cr. spesele, ce le-a avutu cu procurarea numiteloru protocoále. (Ex. Nr. 67/1888).

— Raportulu D-lui Harsianu servesce spre sciintia, avendu a i se retrimite, conformu cererei, protocoálele substernute. Sum'a de 6 fl. 50 se asemnéza la cass'a Asociatiunei spre platire la mán'a D-lui Harsianu.

Nr. 45. Au incursu la cass'a Asociatiunei taxe de membrii ordinari :

a) dela Ioanu Papu in Domninu pro 1886/7 10 fl. Florianu Ciocanu in Sz. Ch. pro 1886 si 87 10 fl. Augustu Nicóra in Dev'a pro 1887 5 fl. Sebastianu P. Radu in Blaju pro 1887 5 fl. Dr. R. Rosc'a in Sibiu, Radu Balasiu in Sibiu, Atanasie Cimponeriu in Sibiu, Stefanu Stroi'a in Sibiu, Ioan Candea in Avrigu. Ioanu Popu in Sibiu pro 1888 câte 5 fl. Augustinu Popu in Lapusiulu ung. pro 1888 5 fl. G. Baritiu pro 1888 5 fl. Adamu Cristea in Orestia pro 1887 5 fl. Nicolae Maniu in Bistriti'a pro 1888 5 fl. Simeonu Popelea in Szt.-György pro 1888 5 fl. Iacobu Lugosianu in Turd'a pro 1888 5 fl. Ioanu Hodorénu in Gherl'a pro 1888 5 fl. Ioanu Ghermanu in Brad pro 1888 2 fl. 50 cr. Dr. N. Maier in Seliste pro 1888 5 fl. Petru Papu in Lugosiu pro 1888 5 fl. Simeonu Horvath in Dev'a pro 1888 5 fl. Vasilie Mog'a in Ludosiu pro 1886 si 1887 10 fl. Nicolau Salomonu in Ludosiu pro 1888 5 fl. Iuliu Vladutiú in Turd'a pro 1888 5 fl. Ioanu Albon in Velcheru pro 1888 5 fl. Ananie Moldovanu in Turd'a pro 1888 5 fl. Alexandru P. Romontianu in Turd'a vechia pro 1888 5 fl. Nicolau Lazaru in S. Sebesiu pro 1887 5 fl. Dr. Stefanu Papu in Fagarasiu pro 1887 5 fl. Andreiu Voda in Mezö Ormenisiu pro 1888 5 fl. Nicolau Manegutiú in Poian'a pro 1888 5 fl. Ioanu Aronu in Brasiovu pro 1888 5 fl. Simeonu Popu in Lun'a Ariesului pre 1888 5 fl. Teodoru Harsianu in Beic'a rom. restantia pro 1887 2 fl. 50 cr. Pricaz comun'a politica pro 1886—1888 15 fl. Gavriilu Ciobotariu in Ghimes pro 1888 5 fl. George Maxim in Sibiu pro 1888 5 fl. Dr. A. Hossu L. in Dev'a pro 1887 si 1888 10 fl. Nicolau Fratesiu in Sánt-Petru pro 1887 5 fl. Ioanu Cosieriu in Alb'a-Iuli'a pro 1887 5 fl. Dr. G. Ilea in Bai'a de Crisiu pro 1888 5 fl. Ludovicu Luc'a in Alb'a-Iuli'a pro 1888 5 fl. Dr. P. Tanco in Naseudu pro 1888 5 fl. Andreiu Francu in M. Osiorcheiu pro 5 fl. Dumitru Furduiu in Alb'a-Iuli'a pro 1888 5 fl. Nicolau Petr. in Gurghiu pro 1887 5 fl. Paulin'a Lucaciú in Sisesci pro 1887 fl. dela despartimentulu I. Brasiovu restantie pro 1886 15 fl. Alexandru Micu in Fagarasiu pro 1887 5 fl. Iuliu Danu, Ioanu Turcu, Ilarie Duvlea, Dr. Andreiu Micu, Gregoriu Maer, Ioanu Degenariu, Dumitru Chiserénu, Gregoriu Negrea toti in Fagarasiu, George Munténu in Vistea infer. si Aldulea Metianu in Arpasiulu infer. tax'a pro 1887 cu câte 5 fl. Camer'a Comerciala in Brasiovu tax'a pro 1888 6 fl. Reheu comun'a politica pro 1888 5 fl. M. Savu in Sebesiu pro 1887 5 fl. Ioanu Oncescu in Reheu pro 1887 5 fl.

b) s'au insinuatú cá membrii pe viatia, solvindu de o camdata numai sum'a de 5 fl. Constantinu Prie si Demetriu Cuténu in Sacadate.

c) s'au insinuatú cá membrii ordinari pro 1888 platindu tax'a de membru cu 5 fl. si pentru diploma 1 fl. Moise Gruia in Sebesiulu infer. Vasilie B. Munténu in Dates, Alexandru Campénu in Budiú, Ioanu Boeriu in Lechinti'a, Ioanu Catana in Datesiu, Corneliu Catana in Datesiu, Romulusu Orbeanu in Iclandielu, Spiridon Mardanu din Sámbat'a super. (solv. 1 fl. din taxa) Iosif Catiaveiu in Lis'a (sol. 1 fl. 25 din taxa) Ga-

vrila Popu in Lis'a (solv. 1 fl. 25 din taxa) Tieranu Ioanu in Chetia. Emanuelu Besia in Poiana, Nicolau Schiau in Topárca.

— Spre sciintia, avendu membrii noi a fi supusi aprobării adunării generale a Asociatiunei. Membrii cuprinsi la punctulu b) voru putea fi supusi aprobării amintite numai dupa ce voru fi depusu intrég'a suma de 100 fl. conformu §. 6. Nr. 2 din statute.

Sibiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.,
v. presidentu.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secret.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde Dloru :
Dr. Puscariu, Cosm'a, Harsianu.

S'au cetitu si verificatu. Sibiu 7 Aprile 1888.

Dr. II. Puscariu m. p. P. Cosm'a m. p. B. P. Harsianu m. p.

Nr. 109/1888.

Procesu verbalu

alu comitetului Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu luatú din siedinti'a dela 21 Aprilie n. 1888.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte.
Membrii presenti: Const. Stezariu, P. Cosm'a, B. P. Harsianu, I. V. Russu, Elia Macelariu, Z. Boiu.

Secretariu: Dr. I. Crisianu.

Nr. 46. directiunea despartimentului VI. (Dev'a) alu Asociatiunei, prin hárti'a dto 18 Martie a. c. substerne protocolulu adunării generale a despartimentului, ținuta la 11 Februarie a. c. in Dev'a, dimpreuna cu aclusele aceleia.

In comitiva numit'a directiune, respundiendu la recercarea din partea acestui comitetu dto 3 Decembre 1887 Nr. 406 arata cá stagnarea in activitatea despartimentului, asia cá dela 1882 pana in anulu curentu nu s'au potutu intruni adunari generale si taxele de pe la membrii ordinari nu s'au pututu regulatu incassá, a provenitu din cause neateratóre de subcomitetu, anamitu din neinteresarea membriloru din despartimentu, dar cá mai alesu daca se voru aprobá conclusele luate in adunarea generala din anulu curentu, lucrurile se voru indreptá.

Din protocolulu adunării generale se vede:

a) cá s'a conclusu largirea despartimentului prin anec-sarea comuneloru, care au aparținutu fostulu scaunu alu Orestiei;

b) cá reconstruirea subcomitetului, ce ar fi trebuitú sè se efectueasca in acésta adunare, s'a amenatu pana va urmá hotarirea comitetului centralu in ceea ce privesce largimea despartimentului, avendu pana atunci a provedea afacerile fostulu subcomitetu;

c) cá cu acésta ocaziune nu s'au potutu incassa taxe nici dela membrii ordinari nici dela membrii ajutatori;

d) cá s'a cetitu prin D-lu Dr. A. L. Hossu o disertatiune a d-lui profesoru Ioanu Lazarici intitulata: „folosulu culturei“ hotarindu-se a fi publicata in „Transilvani'a“ fói'a Asociatiunei;

In legatura cu raportulu directiunei se transpunu, pe sém'a arhivului Asociatiunei, dóue autografe ale fericitului Avramu Iancu, donate de D-lu Dr. I. Popu din Dobr'a, si o bancnota, donata de D-lu G. Siuiaga. (Ex. Nr. 74/1888).

— Raportulu directiunei servesce spre sciintia, avendu a se adeveri primirea autografeloru si a bancnotei, trimise pentru pastrare in arhivulu Asociatiunei.

De asemenea servescu spre sciintia si conclusele adunarei cuprinse in punctele b, c si d din extrasulu de mai

susu. Încătu pentru conclusulu cuprinsu in punctulu a alu numitului extrasu, ivindu-se preste totu lips'a unei revisuiri a despartimentelor, afacerea se ține in suspensio si se indruma directiunea, că si pâna la urmarea unei hotariri meritorie in acêsta privintia se caute a desvolta activitatea receruta, fiindu despartimentulu din cestiune, chiar si dupa arondarea sa de adi, terenu de activitate destulu de mare. In scopulu revisuiri amintite a despartieminteloru secretariulu II primesce insarcinarea a pregatî cu posibila grabire unu proiectu de o noua arondare corespondietóre a despartieminteloru Asociatiunei.

Disertatiunea d-lui profesoru Ioanu Lazarici, aflându-se potrivita scopului urmaritu de fói'a Asociatiunei, se va publicá.

Nr. 47. Directiunea institutului de creditu si economii „Albin'a“ prin adres'a dto 2 Aprilie a. c. Nr. 5399 incunosciintieza comitetulu, că adunarea generala a actionariloru acelui institutu, ținuta la 30 Martie a. c. a vótatu din cvota de binefaceri 600 fl. v. a. pentru scól'a civila a Asociatiunei. (Ex. Nr. 94/1888).

— Cu multiamita spre sciintia.

Nr. 48. Ioanu G. Bozdocu, liferantu de lemne, din Vestemu prin hârti'a dto 27 Aprilie a. c. se ofera a liferá pe sam'a scólei civile lemnele de focu trebuinciose 30—50 stângini metrici, lemne uscate de câte 1 metru si 20 ctm. de lungi numai cu pretiulu de 9 fl. v. a. de stângini, cu aceea de ale aduce in decursulu acestei luni. (Ex. Nr. 100 1808).

— Ofertulu se primesce si oferentele se provóca a liferá in timpul, ce si la conditionatu 35 stângini si anume 30 stângini pe sam'a scólei ér' 5 stângini pentru cancelári'a Asociatiunei.

Despre cele dispuse se incunosciintiezia directiunea scolara. Pretiulu lemneloru comandate in sum'a de 315 fl. v. a. se asemnéza la cass'a Asociatiunei in sarcin'a budgetului anului viitoriu.

Nr. 49. Directiunea institutului de creditu si economii „Albin'a“ prin adres'a dto 14 Aprilie a. c. Nr. 5828 si cu provocare la hârti'a acestui comitetu dto 27 Martie a. c. Nr. 86 ne incunosciintieza, că prin conclusulu seu dto 13 Aprilie a. c. Nr. 103 a acordatu „Asociatiunei transilvane“ pentru acoperirea trebuintieloru scólei sale civile de fete unu creditu de contó-curentu cu 5% reciprocu, rezervandu-si a fixa la casu de lipsa sum'a creditului. (Ex. Nr. 104/1888).

— Spre sciintia, avendu a se comunicá cassariulu Asociatiunei.

Nr. 50. Plenipotentiatulu comitetului in afacerea remasului dupa fericitul George Anghelu, D-lu Ioachim Fulea advocatu in Sebesiu, prin adres'a dto 11 Aprilie a. c. substerne decretulu de transpunere in caus'a numitului remasu. (Ex. Nr. 103/1888).

— Spre sciintia, avendu d-lu plenipotentiatu a întreprinde pasii de lipsa pentru ridicarea legatului facutu Asociatiunei.

Nr. 51. Secretariulu II presenta raportulu directiunei scolare dto 2 Aprilie a. c. Nr. 128 despre rezultatele obținute si experientiele facute la scól'a civila de fete cu internatu a Asociatiunei in decursulu semestrului I alu anului scol. currentu, insoțite fiindu cele raportate si de unele pareri eventuale proponeri referitóre la imbunatatirea institutului. (Ex. Nr. 96/1888).

— Raportulu servesce spre sciintia in ceea-ce privesce frecuenti'a institutului in timpul despre care suna, in ceea ce privesce activitatea desvoltata de factorii aplicati in institutu, starea sanitara si mersulu instructiunei, precum si apretierea greutatilor, ce inca totu se ivescu in punctulu din urma, precum si in ceea-ce privesce necesitatea introducerei unei stabilitati a personalului didacticu la institutu. Cu punc-

tulu din urma comitetulu consimte intru tóte, cu atátu mai vertosu, că si in trecutu densulu a doveditu că acêsta ia fostu tendenti'a.

Parerea directiunei referitóre la întreprinderea pasiloru de lipsa pentru obtinerea unei alimentari mai ieftine a elevoloru interne se adópta, ér' pentru aflarea unei modalitati pentru ajungerea scopului se exmite o comisiune in persónele D-loru P. Cosm'a, Ioanu Popescu si a secretariulu II. alu Asociatiunei:

Acestei comisiuni se transpunu spre opinare parerile directiunei si cu privire la imbunatatirile, ce ar' fi a se introduce la infirmeria institutului, precum si la stabilirea taxei de internatu, cu abatere dela trecutu, in sume anuale.

Parerea directiunei, cá timpul de inscrieri se se ficizeze in modu irevocabilu pentru cea dintâu septemâna a semestreloru, pentrucá astfelu se se póta introduce intru tóte unu cursu netedu in invetiamentu, se adópta cu acelu adausu, că in locu de o septemâna se lasa spre scopulu aratatu unu terminu de 15 zile.

Parerea directiunei cu privire la expedientulu, ce ar' fi se 'lu afle comitetulu Asociatiunei, cá expresiunea unei Societati literare, in scopulu delaturarei neajunsuriloru provenite la predarea invetiamentului din lips'a de manuale potrivite, comitetulu nu o va perde din vedere, ci va cauta a o realisá, indata ce i se va da ocaziune si mijlócele 'i voru permite.

In legatura cu cele precedente se hotaresce cá raportulu directiunei se se alature la protocolulu de fația si in legatura cu acést'a se se publice.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p.,
v.-presiedinte.

Dr. I. Crisianu m. p.,
secretariu II.

Verificarea acestui procesu verbalu se increde d-loru :
Cosm'a, Popescu, Macellariu.

S'a verificatu, Sibiiu 25 Aprilie 1888.

E. Macellariu m. p.

I. Popescu m. p.

P. Cosm'a m. p.

Nr. 128/1888.

Copia.

Onoratului comitetu alu Asociatiunei transilvane etc.

in

Locu.

In intielesulu §-lui 2, lit. *i* din regulamentulu internu pentru scól'a civila de fete cu internatu, infiintata si susținuta de Asociatiunea transilvana, subscris'a directiune in cointelegere cu corpulu didacticu, presentându onoratului comitetu tablourile de clasificatiune aici alaturate, are onorulu de a presentá urmatorulu

Raportu:

Despre rezultatele obținute si experientiele facute in institutulu mai susu numitu in decursulu semestrului primu alu anului scolariu 1887/8.

I. Frecuentarea institutului, care in proportie cu anulu trecutu s'a duplicatu aprópe, este o eclatanta dovada, că institutulu nostru se póte privi cá o necesitate pentru poporulu romanescu din patria. Pe bas'a contactului seu dilnicu cu publiculu esternu, directiunea se simte indreptatita de a crede, că intru câtu privesce impopularéa institutului cu eleve, numerulu acestora va cresce din anu in anu, si prin urmare

din acésta parte existenti'a institutului se pôte considerá cá asigurata.

Dela parintii elevelor actuale sau din alte parti interesate la inaintarea si desvoltarea institutului, directiunea n'a primitu nici o intimpinare, nici unu gravamen, din care se se póta trage conclusiunea. cá n'ar fi buna directiunea didactica sau educativa, ce s'a datu institutului in scurt'a vreme dela infintiarea sa.

In legatura cu aceste directiunea are placerea de a potea constata si din partea sa, cá toti factorii aplicati in institutu 'si au facutu datorinti'a cu zelu si conscientiositate, sustinendu dupa puteri nivoulu pedagogicu alu institutului la dorit'a inaltime. Er' afara de forte puține casuri sporadice, cá si cari si in cele mai vechi si bine organizate institute obvinu si sunt inevitabile, cari inse n'au nici o importantia, directiunea n'a aflatu si nu i s'a adusu la cunoscentia nici unu factu in adeveru seriosu, care se fie in stare a jigni intru câtv'a bun'a reputatiune a institutului.

Singur'a obiectiune mai cu temeiu, pe care directiunea a trebuitu se o audia adesea, este aceea, cá intretinerea elevorului in institutu este prea scumpa in proportie cu puterile economice ale poporului nostru. La acést'a directiunea a reflectatu, cá pôte in proporti'a amintita asia va fi, dar nici decum nu este asia in proportie cu ceea-ce institutu ofera elevorului pentru spesele, cari le pretinde. Ba din contra, dupa cum Onoratului comitetu mai bine 'i este cunoscutu, institutu a datu si da pâna acum'a, gratia maritimiei Asociatiunei transilvane, sume considerabile dela sine pentru intretinerea corespundietóre a institutului si a elevorului. Considerându inse, cá in modu permanentu nici Asociatiunea nu va fi in positie de a sacrificá anu de anu cu miile pentru institutu seu si considerându mai de parte, cá fația cu obiectiunea generala mai susu atinsa taxele actuali, daca nu voru putea fi reduse, la totu casulu urcá nu se voru putea, directiunea s'a gânditu seriosu la pasii, ce sunt de recomandatu pentru a echilibrá situati'a materiala a institutului. Er' in acésta privintia rezultatulu, la care a ajunsu si pe care fara nici o pretentiune 'si permite a'lu comunica onoratului comitetu este: Ca reduceri in personalulu didacticu sau celu administrativu, care si de presentu se afla in numeru minimalu, nu se voru putea face fara detrimentulu institutului si de aceea singurulu modu de a ajunge scopulu indicatu ar fi pôte cá se se faca pasii conveniti pentru obținerea unei mai ieftine alimentari a elevorului.

In acést'a privintia directiunea 'si permite a atrage atentiunea onoratului comitetu asupr'a lucrului, cu totu respectulu rogându'lu a se informá, daca nu s'ar potea obține alimentarea cu pretiuri mai mici, eventualu luandu-se pe viitoru in regie proprie.

Parerea directiunei este, cá mai alesu acésta din urma, adeca purtarea menagiului in regie propria ar' fi tare de recomandatu. Cáci pe lâng'a o administratie buna in acestu modu nu numai s'ar putea obține o miciorare a speselor de intretinere, ci totodata s'ar putea folosi bucatari'a si magazinulu de alimente dreptu celu mai potrivit materialu de praxa si intuitiune la instruarea elevorului in economi'a de casa, ceea-ce sub imprejurarile de astadi nu se pôte face, de si economi'a de casa, intr'unu institutu de categori'a si cu scopurile institutului nostru pretinde cea mai caldúrosa considerare.

II. Starea sanitara a institutului in semestrulu trecut u a fostu cátu se pôte de buna, mai buna cá in anulu scolaru trecut u.

Intre 42 eleve interne, afara de unele indispositiuni mici, si neinsemnate, in totu decursulu celor 5 luni n'au obvenitu decátu 4 casuri de inbolnavire mai seriósa si anume: trei casuri sporadice si nesimultane de difterie si unu casu de scarlatina; cele dintâiu cu o durata de bolire circa de câte doue, ér' celu din urma de trei septemâni.

De si aceste morburi sunt contagióse si desf ele in mesura mai mica au grasatu in orasiu, gratie curei conscientióse a d-lui medicu si a personalului de supraveghiare, a succesu a localisá. morbulu, fara cá se se infecteze alte eleve dela cele inbolnavite.

Avédu inse in vedere pericolulu, in care se afla institutu cu ocasiunea fie-cáru casu de bóla contagiósa, directiunea isi permite a reveni asupr'a propuneriloru din hárti'a sa Nr. 370 dto 16 Noembrie 1887, cá adeca pentru a face posibila deplin'a isolare a elevorului bolnave. Onoratulu Comitetu se binevoiesca a incuviinti'a mobilarea si provederea cu vestminte si albituri de patu separate a infirmeriei, precum si spargerea unei usi noue din coridoru in odai'a a dou'a a infirmeriei, care de presentu nu comunica directu cu coridorulu.

Scáderi de igiena scolara, cum este d. e. miopi'a etc. nu s'au ivitu de locu in institutu in semestrulu, ce ne preocupa.

III. Cátu pentru mersulu instructiunii directiunea atátu din debaterile conferentiali cátu si din revisiunile, pe cari conformu §-lui 2 lit. b. a regulamentulu internu le-a ținutu in fie-care luna, se simte in placuta positie de a constata, cá desí n'amu trecut u inca cu deseversire peste greutatile inceputului, totusi nu exista motive de nemultumire cu rezultatele obținute.

Ce e dreptu, nu se pôte dice, cá in acést'a privintia nu mai este nimic'a de doritu, se pôte inse afirmá, cá neajunsurile, cari s'ar mai puté constata, nu provinu din neglijentia, ne-capacitatea sau neinteresarea colegiului invetiatorescu, ci din cause independente de acest'a, pe cari in cele urmatóre directiunea isi permite a le schitiá:

1. Greutatea cea mai mare, care impedece mersulu sistematicu alu instructiunii dupa normele planului de invetiamentu, statoritu in §. 6 al statutulu de organizare si modificatu prin dispositiunile planului de invetiamentu impusu de Inaltulu ministeru de culte si instructiune publica prin ordinatiunea sa Nr. 2900. ex. 1887, este cá nu numai in clas'a prima, ci in tóte clasele, contingentulu cel mai mare alu elevorului este venit u si in anulu acest'a dela institute straine.

In urmarea acestei impregiurari Onoratulu comitetu va scí se aprețieze greutatile, cari a trebuitu se le intimpine colegiulu invetiatorescu pâna a adusu pe unu nivou didacticu elemente atátu de diferite in pregatire, dintre care unele nici cunoscentiile cele mai minimale nu le-au avutu din limb'a literara romanésca.

Acestu inconvenientu este inse de natura de a se miciorá din anu in anu, dupa-ce scóla va avé publiculu seu stabilitu, din care minoritatea, ér' nu cá de presentu maioritatea, se va recruta dela institute straine. Dreptu aceea, deocamdata celu puçinu, directiunea nu afla necesaru de a recomandá onoratului comitetu mesuri preventive in acésta privintia.

2. Totu camu atátu de pagubitoru, cá celu precedentu este si inconvenientulu, cá multe dintre eleve nu s'au inscristu si n'au inceputu a cercetá scóla deodata cu inceputulu anului scolaru. Din matricul'a institutului se pôte vedea, cá din 80 eleve imatriculate astadi, numai 47, s'au inscristu la 1 Septemvrie, ér' dintre celelalte 23 s'au inscristu dela 2—30 Sept. 5 dela 1—31 Octomvrie, 4 dela 1—30 Noemvrie, ér' un'a la 20 Februarie.

Cu deosebire la inceputulu anului scolaru acestu inconvenientu este forte simtitu, cá-ci venindu in fie-care di câte un'a sau mai multe eleve noue, invetiatorii sunt siliti a perde intréga lun'a lui Septembrie cu introduceri fara a putea intrá in materi'a de instructiune prescria. Directiunea crede inse, cá acésta nu numai trebue, ci se si pôte usioru delaturá, daca onoratulu comitetu va decide:

a) Cá timpululu din inscrieri se se ficzeze in modu irevocabilu numai pentru cea dintâiu septemâna a semestrelorulu,

adea dela 1—8 Septemvrie si dela 1—8 Februarie, ér' dela acést'a abatere sè se póta face numai in casuri, cându elevele cari ceru inscrierea, voru documentá prin atestatu medicalu, cá au fostu impedeate prin morbu de a se inscrie la timpu; si si in asemenea casu numai daca elevele respective prin documentele scolare sau prin examenele de primire voru dá destula garantia, cá voru fi in stare a invetia din sirguintia proprie materiile propuse in timpul absentatu.

b) Cá tax'a de internatu, respective didactrulu sè se statoréscá in sume anuali, ér' nu lunari cá pâna acum'a. Acésta mesura directiunea crede, cá se va dovedí corespundetóre si pentru statorirea budgetului si simplificarea administratiei si totodata va dá garantia, cá nimenea dintre parintii sau tutorii elevelor nu le va ținea pe aceste câte o luna s'au mai multu acasa pentru a face economii, ceea-ce de altmentrelea directiunea nu are motive de a afirmá, cá s'ar fi intemplatu pâna acumu.

3. Façia cu alte institute de fete cu altu planu de invetiamentu, respective cu alta limba de propunere, alu nostru simte fórte multu greutatile, cari provinu din defectuositatea literaturii didactice.

Ori-cine va putea se apretieze aceste imense greutati cu cari se lupta invetiatorulu, cându de o parte este legatu de normele planului de invetiamentu, ér' de alta este ținutu sè se folosésca de câte unu manualu, ce a fostu compusu fàra considerare la aceste norme, s'au chiar fàra considerare la etatea si si gradulu de desvoltare intelectuala a elevelor. Totu acele greutati sunt de intimpinatu si acolo, unde manualulu lipsesce cu totul, pe cându prin ordinatiuni dela locurile mai inalte este strictu interdisu de a dá elevilor dictate sau manuscripte despre materia de instructiune. Aici se mai póte apoi adauge si greutatea, timpul indelungatu si chiar spesele, cu cari numai se póte obtíne aprobarea unui manualu, pe care colegiulu invetiatorescu voiesce se introduca.

Spre ilustrarea acestoru nefavorabile greutati amintimu, ca d. e. din istorie, care se propune in trei clase cu 8 óre de instructiune pe septemàna, numai pentru o clasa ni s'a aprobatu manualulu introdusu, care inse abia corespunde rererintieloru scólei nóstre, ér' in celelalte dóue clase elevele nu au manualu. Asemenea si din geografie, care se propune in tóte 4 clasele, numai dóue clase sunt proviedute cu manuale.

Am adusu aceste obiecte de instructiune, pentru cá togmai la tractarea loru se recere mai multu ajutorulu unui manualu bunu, de vreme ce aceste mai multu cá celelalte apelóza la memori'a elevelor, si prin urmare invetiatorulu cu greu póte produce rezultatele dorite, findu avisatu numai si numai la órele de instructiune, ér' afara de aceste neputendu pretinde dela eleve aprópe nimic'a. De altmentrelea aprópe in tóte obiectele suntem fortiați a ne luptá cu lips'a de manuale corespundetóre.

In vederea acestui incontestabilu neajunsu, onoratulu comitetu va concede, ca este nespusu de greu a corespunde pe deplinu si cu punctualitate planului de invetiamentu si va permite subscrisei directiuni se'lu róge a se gândi si din partea sa la sanarea posibila a reului.

Cându le dice aceste subscris'a directiune are in vedere ca onoratulu comitetu este expresiunea si executiv'a unei societati literare si prin urmare desí nu acum'a, pe viitoru celu puçinu va fi cumv'a posibilu a face cev'a din partea Asociatiunei transilvane pentru incurajarea si spriginirea materiala a autoriloru, cari voru potea si voru voí a publicá manuale, de cari sè se póta ajutorá si institutul Asociatiunei.

IV. In sffirsitu daca onoratulu comitetu presupune din partea directiunii destula maturitate si este convinsu cá ea

nu face alusiune la si pentru personalulu actualu aplicatu in institutu, ne mai permitemu a rugá pe onoratulu comitetu se binevoiesca a face pasi necesari, cá in privinti'a personala institutul se ajunga cátu se póte de curendu la stabilitate, cáci este lucru mai multu cá naturalu, ca desele schimbări personale au influentia rea nu numai in ceea ce privesce reputatiunea externa, ci mai alesu din consideratiuni cu multu mai importante de natura pedagogica, din care cea mai de frunte este, ca trecëndu instructiunea si peste totu intrég'a activitatea educativa prea desu dintr'o màna intralt'a si trebuindu sè se obicnuésca elevele prea desu cu individualitatile diferite ale invetiatoriloru si crescatoriloru, usioru s'ar putea intemplá sè se furisizeze in propri'a loru individualitate simburele nestatorniciei, prin care imprejurare si-ar alterá desvoltarea caracterului, adeca scopulu celu mai adeveratu alu educatiunei.

La totu casulu ar' fi de doritu, cá celu puçinu in decursulu unui anu scolaru sè se evite cu scrupulositate schimbarea personalulu didacticu si de supraveghiare, prin ce de buna séma ar câstigá institutul si in launtru si in afara.

Aceste suntu in liniamente generale experientiele, pe cari directiunea si copulu didacticu si-le a câstigatu in decursulu semestrului citatu si pe cari dupa datorintia 'si permite a le aduce la cunoscinti'a onoratulu comitetu in deplina incredere, cá acest'a va binevoí a luá dispositiunile, pe cari le crede mai salutare pentru inaintarea institutului.

Sibiu, 2 Aprilie 1888.

Directiunea scólei civile de fete in Sibiu.

S. Albini m. p.

Alta colectiune de documente adunate de càtra subscrisulu pentru Academia romana.

(Inchieere).

1. Unu manuscriptu despre unirea religiósá a romaniloru din Ardealu, scriere unгурésca titulata: *Az Erdélyi Oláhok unióttatásokrol valo rövid Historia 1745.*

Copia fidela luata dupa unu manuscriptu ce se afla in bibliotec'a museului dela Clusiu in colectiunea de documente heredita dela com. Emericu Mico fostu gubernatoru alu Transilvaniei. Din acésta chronica, desí mai scurta decâtu este a popii calvinescu Petru Bod, se potu intregí câteva informatiuni fórte interesante asupr'a góneloru religióse din jumetatea ántáia a vécului 18-lea.

2. Cartea patriarchului Partenie, tiparita in limb'a slava, din anulu 1747. Nu cunoscú acésta limba: Se vede inse cá este carte de ertaciuni, de care se cumparau dela Patriarchii spre a se pune pe peptulu mortiloru si a se ingropá cu ele.

3. Critic'a cea brutala inaintata la gubernu asupra Chronicei lui Georgie Sincai de càtra Abatele Mártonffy cá censoru, dupa-ce mai ántáiu censorulu dela Oradea mare scrisese Admittitur pe Chronica. Acestu actu 'lu decopiase si d-lu Nicolau Densusianu pentru sine. Eu amu crediutu cá e bine se'lu aiba si academi'a.

4. Valachi. Manuscriptu de 55 pagine 4°, care este unu index despre totu ce aflase istoriculu comite Iosef Kemény in viati'a sa publicatu sau scrisu despre romani. Eu publicasemu unu indice de acestea totu dela Kemény

in Transilvani'a din 1868 pp. 70—100—124—141; acel'a inse fusese decopiatu in anulu 1846; dupa aceea inse Kemény l'au mai inavutitu in cei vre-o 9 ani câtu mai traise. Credu că ar fi bine că acestu indice decopiatu cu mare grija, collationatu cu multa buna vointia de cătra insusi d-lu Carolu Szabo, bibliotecariulu Museului si alu Universitatiei din Clusiu, sè se publice in vre-o parte a Analeloru sau in colectiunea cea mare academica cu atātu mai virtosu, că din fói'a Transilvani'a dela 1868 nu se mai afla nici unu esemplariu la Associatiunea transilvana, afara de acelu din bibliotec'a sa.

5. Suplic'a din anulu 1684 a locuitorilor romani de legea calvinésca, din orasiulu Dev'a, in care acea comunitate róga pe principes'a soçi'a lui Michailu Apafi, că dupace le-a luat pe pop'a loru care scia romanesc, se indure a mijloci sè se li se dea unu popa care scie bine romanesc, că se le póta predicá in limb'a loru. In acelu vécu trecusera in comitatulu Hunedórei doue protopopiate romanesci la legea calvinésca, altele din comitatulu Albei, éra districtulu Fagarasiului érá supusu, intregu la superintendentele calvinescu (Vedi P. Bod, diplomele lui Apafi, Acte si Fragmente de Cipariu si archivulu lui).

6. Epistola de un'a cóla a lui Ioanu Eliadu de dato Bucuresci 29 Novembre 1838 cá respunsu la doue scrisori ale lui G. Baritiu, care cá incepetoriu numai din acelu anu, rugase pe Eliadu pentru câteva informatiuni atātu relative la tiner'a nóstra literatura, câtu si la mersulu afaceriloru politice ale tieriei. Eliadu 'i respunde la multe, éra cu acea ocasiune se punu temelii la o comunicatiune câtu mai désa si priinciósá in sfer'a literaturii dintre munteni si ardeleni, care a si remasu necurmata in restimpu de diece ani asia cum fusese intielegerea intre acei doi carturari, la cari apoi s'au mai alaturatu alti cätiv'a.

7. Alte doue scrisori ale lui Ioanu Eliadu din 16 si 28 Novembre 1869 totu cătra Baritiu, in care 'si descopere planulu seu colosalu de a voi se mai publice multime de opuri, la care nu sciu daca i-ar fi ajunsu diece ani sau si mai multi. In totu casulu acestea scrisori ne facu se petrundemu in starea sufletésca de atunci a marelui romanu si patriotu, carele inca putea se dica cu totu dreptulu despre sinesi: Zelulu natiunii si alu patriei mele m'au máncatu pe mine.

8. Patru scrisori ale lui Damaschinu Bojinc'a dela Iasi 1838 et 1839 cătra George Baritiu, prin care se incepe comunicatiunea literara si cu capital'a Moldovei. Observarile sale despre meritele lui Constantinu Negruzzi, precum si sfatulu ce dà redactorului, cá se nu grabésca cu introducerea litereloru latine, merita atentiunea celoru cari se ocupa astadi dupa 50 de ani cu istori'a literaturii romane. Din listele abonatiloru comunicate de Bojinc'a póte cunósce oricine cu placere, că in societatea superióra de atunci a Moldovei se interessá unu numeru frumosu de familii de pornirile ce se facéu in literatura si in dorinti'a de a ne da si educatiune politica.

9. Patrusprediece scrisori ale lui Georgie Malinescu cătra G. Baritiu, anume 5 din anulu 1838, cèlalte din 1839, 1842, 1844 si 1845 de coprinsu variatu, din care o parte buna se póte folosi la istori'a politica din acei ani, reversându lumina preste câteva evenimente, ale caroru resorturi erau pe atunci secretulu numai alu unoru persóne. Me despartiu cu greu de corespondentiele acelu patriotu simpaticu, dara cu mine totu nu le pociu duce, pentrucá intr'o di se i le aratu, că i le-amu conservatu la inim'a mea. (Care mai sunt la academi'adela Malinescu, sè se alature lãnga acestea).

10. Alte 14 scrisori de a le lui Nicolau Istrate dintre anii 1843—1848 care coprinde mai multe informatiuni politice, hierarchice si unele scolastice, care pe atunci numai cu risicu s'ar fi pututu publica.

11. Un'a scrisóre a lui C. Negruzzi primblata dela Iasi 12 Martie la Lemberg 16 Mart. apoi la Brasiovu 21 Martie 1847. Scrisóre scurta, inse caracteristica. (Sè se alature la cele pe care le dedesem in 1886).

12. Caminar Costache Sion Iasi 31 Iuliu 1847. Ar vrea se tiparésca istori'a revolutiunii din 1821 scrisa de vornicu: Alecsandru Beldiman, de vre-o 50 de cóle scrise. (A intrevenitu anulu 1848. Ce s'a facutu, nu sciu).

13. Informatiune din 22 Octombre 1844 in care se descrie apararea vigurósá, prin care maiorulu Mich. Cogalnicénu s'a incercatu se scape din robi'a calugariloru greci unu numeru de 40 mii locuitori dela Botosiani si ținutu (districtu) in procesulu tractatu la Divanulu domnescu; dupace inse in contr'a lui Cogalnicénu s'au plãnsu la Domnu calugarii greci, aga grecu si consululu Greciei in numele regelui, éra unu spionu l'á dinuntyatu in modu infam, că ar' fi batjocoritu Divanulu si Tronulu, Cogalnicénu fú arestatu, apoi ecsilatu la monastirea Rîsc'a.

Numele corespondentelului este ruptu din scrisóre la rugarea lui, de frica cá nu cumv'a se fia descoperitu la Iasi, căci inainte cu 40—50 de ani guvernele pretyindea unele dela altele, cá scrisori si articlii cari nu placea, se fie confiscati dela redactiuni si inaintati la bunulu vecinu.

14. Din mai multe scrisori ale profesorului Const. Platonu dela Bacau numai acestea doue, din 24 Ian. 1844 si 29 Ianuarie 1846, spre a cunósce si din acestea dorinti'a ferbinte pentru comunicatiune literara, in cordarile de a se ajunge scopulu si nespusele greutati care se opunea, pentrucá numai la câte 3—4 septemàni se ajunga scrisorile, diariile si oricare alte obiecte dintru o tíera in alt'a.

15. Doue scrisori din Bucuresci 1 si 5 Febr. 1848 despre atentatulu fórte selbaticu comisu de cătra greculu Iani, care dupace perduse unu procesu de cliromonie, a decisu cá se junghie cu unu cuțitu câtu unu iataganu pe trei judecatori Alecu Rosetu, Radu Golescu, Costache si pe avocatulu Al. Popovici, in lupt'a urmata ranise pe alte patru persóne, si numai dupace cadiuse alergându cá se junghie pe Popovici, a fostu prinsu de cătra doi soldati. Unu casu fórte caracteristicu acest'a pentru justiti'a de inainte cu 40 de ani. Atentatulu a

fostu in 28 Ianuarie v. 1848. Censurele de atunci n'au suferitu sè se scrie mai pe largu despre acelasi.

16. Scrisóre din 16/28 Maiu 1847 a lui Dim. Gusti relativa totu la grelele dissensiuni continuate in caus'a scóleloru moldovene dela 1842 mai fàra precurmare pàna la anulu epocalu 1848.

17. Proclamatiunea Gubernului provisoriu Bucuresci Nr. 167 anulu 1848 Iulie 4.

18. Scrisórea lui Solimanu pasi'a Giurgiu 1/13 Augustu 1848. (Acestea doue documente s'au publicatu si in diariile din acea epoca; credu inse cà nu strica cá Academi'a se le aiba si in acèsta forma).

19. Doue scrisori ale profesorului T. Stamati, Iasi 13 Novembre 1844 despre puterea jidoviloru in acea capitala, despre convenirea Domniloru Michaiu Sturz'a si G. Bibescu la Focsiani, consideratiuni politice etc.

Alta din 20 Iuniu 1847 éراسi despre infocatele dissensiuni in sfer'a instructiunei publice intre cele doue partide, care amendoue pretindea locu in foile mele cá se'si resbune un'a asupr'a alteia, ceea ce mie 'mi facea mari neplaceri din partea Moldovei in restimpu de vre-o cinci ani, mai virtosu cându unii corespondenti ajungeau la insulte personali.

20. Fragmentu de scrisóre din var'a anului 1848 a maiorului Voinescu II, care 'si lasase famili'a in grij'a mea la Brasiovu impreuna cu familiile d-loru Eliadu, Chr. Tell si G. Magheru. Pre cându erá se plece la Constantinopole cá plenipotentu alu gubernului tiei, me róga cá se mijlocescu apropiere si inpaciuire intre densulu si principele Dimitrie Gr. Ghic'a, carele pe atunci se aflá totu in Brasiovu cu mai multe familii mari, impreuna cu fostulu principe Bibescu si cu tóta famili'a sa.

21. Copi'a de pre propunerea locuitoriloru pontasi din Moldov'a prezentata Divanului ad hoc prin deputatii loru in numele a 12 sute de mií de sateni. Prea frumosu si caracteristicu! 1837.

22. Fragmente in sèpte cóle dintr'unu memorialu venitu in anulu 1858 dela profesorii A. Tr. Laurianu si Al. Il. Papiu din Iasi adresatu la trei fosti compatrioti ai loru G. Baritiu, Iacobi Murasianu si Gavriilu Munténu la Brasiovu, cu scopu de a'i informá pe acestia despre noulu stadiu in care ajunsesera acolo certele si procesulu violentu provocatu prin vre-o 17 profesori si càtiv'a functionari in contra lui A. Laurianu si Papiu si asupr'a Consiliului instructiunei publice. Neputendu-se publicá inainte cu treidieci de ani acestu memorialu, éra dupa scaparea de legile esceptionali in anii urmatori redactiunea Gazetei inbulzita de altu materialu venitu din tóte pàrtille, acestu actu ilu dedese aprópe uitarei; inse si de nu l'ar fi datu, coprinsulu lui avea pàrti asia de intristatóre din timpulu Caimacamiei lui Vogorides 1857—1858 si atátu de compromitetóre pentru mai multe persóne, in càtu noi cei trei adresati ne invoiseramu, cá se mai asteptamu dela timpu, cà dóra acel'a va vindecá mai multe rani grele. Ceea ce ne durea mai amaru si ne facea se ne coperimu

façi'a la citirea acestui memorialu erá desbinarea pe façi'a produsa chiar si intre cei vre-o sèpte profesori trecuti dupa anulu 1851 din Transilvani'a la Iasi, éra anume urgi'a ce se nascuse intre Simeonu Barnutiú si intre A. Tr. Laurianu, nu numai din cause relative la instructiunea publica, ci si pe terenulu politicu si per eminentiam nationalu, càci adeca Barnutiú condusu de unele doctrine ale sale singulare erá declaratú antiunionistu si se aruncase cu totul in partid'a celoru cari lucrau in Iasi din resputeri in contr'a unirei Moldovei cu Munteni'a intr'unu singuru statu numitu Romani'a, pre cându Laurianu tocm'a din contra erá trupu si sufletu cu cei cari lucrau chiar pentru fusiune (precumu au fostu Constantinu Negri, Michailu Cogalnicénu, Anast. Panu, Constantinu Hormuzache, Cuz'a unchiu si nepotu, Vasilie Alexandri si a. s. a).

Din fatalitate o parte din acestu actu intristatoriu in cursu de atáti ani s'a perdutu fàra urma; inse si atátu càtu ne stá de inainte, coprinde càtev'a acte guberniali fórte caracteristice din dilele caimacamului N. Konaki-Vogorides, care merita tóta atentiunea istoricului Moldovénu; preste acést'a elu este fórte instructivu si din punctu de vedere alu disciplinei sdruncinate chiar la corpulu profesoriloru.

Laurianu si Papiu tragu totu acilea parelele intre acelu procesu „urítu“ cum 'lu numesce unu actu gubernialu si intre celu dela Blasiu din anii 1843/5 totu asia de fatalu, care costase pe unii profesori functiunea loru, éra pe unulu chiar viati'a prin sinucidere. Intraceea dupa ambele acelea procese s'au adeveritu vechi'a dicatóre, cà nici unu reu nu este asia de mare, pentrucá se nu aiba si vre-o parte buna.

23. Respunsuri la càtev'a intrebari din Cestionariulu *Magni Etymologici Romaniae*, 198 respunsuri de Em. Ordeanu teologu in Budapest'a. (A se trece la Redactiunea Dictionarului). 31 Ianuarie n. 1888.

Cu totul 57 piese si cu cele din Dec. 51 = 108.

George Baritiu.

Scól'a superióra de fetitie din Sibiiu.

(Continuare din Nr. 7—8 anulu 1887).

Transportu din Nr. 15—16: 7968 fl. 42 cr., 200 fl. in obligatiuni, 932 fl. 43 cr. in libele de depuneri.

Pentru scól'a de fete au mai incursu dela D-lu Isidoru Procopianu preotu in Capulu Càmputului 1 fl.; dela institutulu de creditu si economii „Albin'a“ din Sibiiu 600 fl. Sum'a 601 fl.

Sum'a totala fl. 8569 42 cr.; in obligatiuni 200 fl.; in libele de depuneri 932 fl. 43 cr.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romanu si cultur'a poporului romanu.